

บทที่ 2 เครื่องดนตรีไทย

เนื้อหาในบทที่ 2 ประจำเดือนตุลา

1. แผนภูมิแสดงคงปัจจัยทางเครื่องดนตรีไทย
2. เครื่องดนตรีประจำภาคเครื่องดัง
3. เครื่องดนตรีประจำภาคเครื่องดัง
4. เครื่องดนตรีประจำภาคเครื่องดัง
5. เครื่องดนตรีประจำภาคเครื่องดัง
6. นาฬิกา

วัสดุประจำเดือน

1. ไฟส่องการอยู่อาศัยเครื่องดนตรีได้ถูกต้อง เมื่อเห็นภาพหรือพับเครื่องดนตรีนิดหนึ่ง ๆ
2. ให้รู้จักคุณสมบัติของเครื่องดนตรีชนิดสำคัญ ๆ
3. ให้สามารถอธิบายและเขียนไปของเครื่องดนตรีแต่ละประเภท

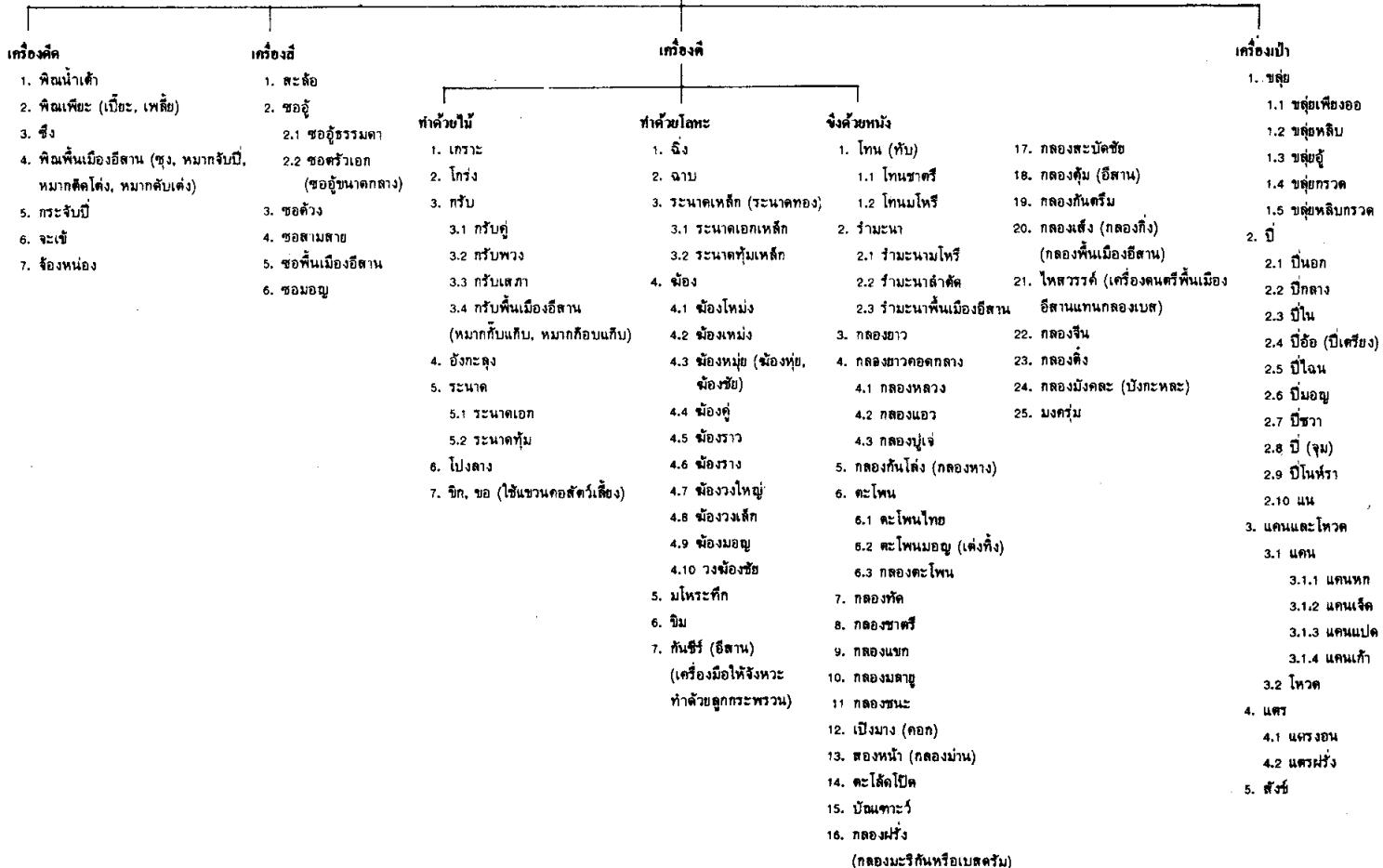
กิจกรรม

1. พิจารณาความท้าทาย
2. พยายามหาโอกาสชุมนุมความรู้เรื่องดนตรีจากการอ่านหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ
3. พยายามหาโอกาสชุมนุมความรู้เรื่องดนตรีจากการวิทยุโทรทัศน์
4. พยายามหาโอกาสฟังการบรรยายเรื่องดนตรีจากวิทยุกระจายเสียง
5. ศึกษาเรื่องเครื่องดนตรีไทยเพิ่มเติมจากรายชื่อหนังสือที่อยู่ในบรรณานุกรม

๗๘๗

6

ເກົ່າງຄນວິໄທບ

บทที่ 2

เครื่องดูดนตรีไทย

เครื่องดูดนตรีไทย มักจะแบ่งกันตามกิริยาอาการที่ทำให้เกิดเป็นเสียงดนตรีขึ้น เช่น
คีด สี ตี เป่า ถ้าแบ่งอย่างนี้ก็จะได้ 4 ประเภท ด้วยกัน คือ

ประเภทเครื่องดีด

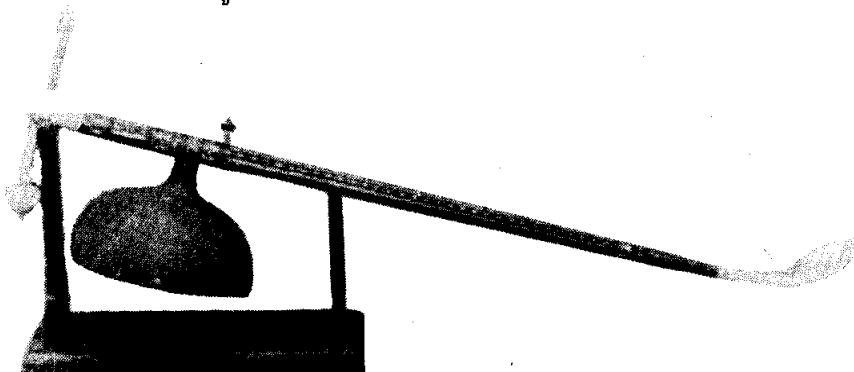
ประเภทเครื่องสี

ประเภทเครื่องตี

ประเภทเครื่องเป่า

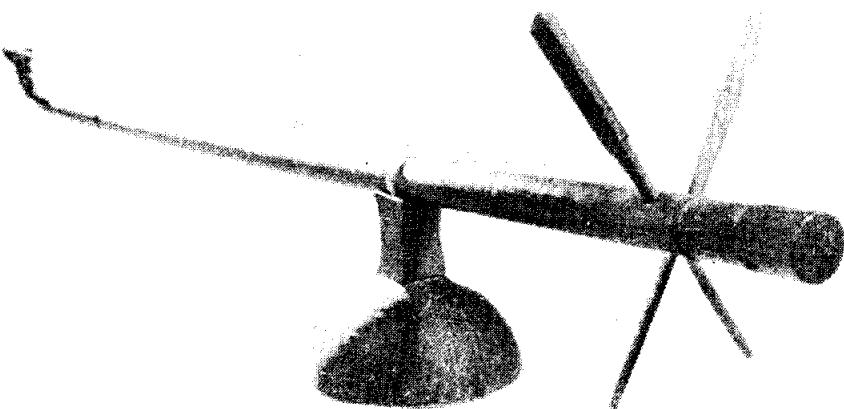
ประเภทเครื่องดีด ได้แก่ เครื่องดูดนตรีประเภทที่มีสายเย็นหรือไม่ ซึ่งตึงผ่าน กะโหลก (กล่องขยายเสียง) ที่ทำให้ดูดนตรีมีเสียงกังวานไปตามคันทวนเข้าลูกบิด ลูกบิดเป็น เครื่องขันให้สายตึงหรือหย่อนสายเหล่านี้เกิดสั่นสะเทือนบังเกิดเสียงกังวาน เมื่อถูกดีดด้วย กระดูกสัตว์ ฯ หรือน้ำมือ เครื่องดูดนตรีประเภทเครื่องดีด ได้แก่ พิณชนิดต่าง ๆ ซึ่ง กระจับปี จะเข้า และจ้องหน่อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. พิณน้ำเต้า เป็นพิณสายเดียว เอาผลน้ำเต้ามาตัดครึ่งลูกว้านใส่ทำตัวพิณ เจาะข้นน้ำเต้าตึงติดกับไม้คันพิณหรือห่วง ใช้สายพิณยาว 78 ซม. ซึ่งผ่านจากปลายข้างหนึ่ง ไปยังปลายด้านลูกน้ำเต้าซึ่งมีลูกบิด สำหรับบิดสายให้ตึงหรือหย่อน เพื่อให้มีเสียงสูงตា ใช้มือดีดทำเสียง “อาจารย์ชนิด อุญโพธิ์” สันนิษฐานว่า คงจะเป็นของพระมหาณ์ทำขึ้นเล่น กันมาก่อน และยังมีเพลงร้องเพลงหนึ่งชื่อว่า “พระมหาณ์ดีดน้ำเต้า” พิณชนิดนี้ชาวอินเดีย คงจะนำมาเล่นแพร่หลายอยู่ในดินแดนแหลมอินโดจีนนี่ก่อน”

ข้อสันนิษฐานนี้น่าจะเป็นไปได้ เพราะพิณของอินเดีย ส่วนใหญ่ใช้น้ำเต้าครัวน ไส้ตากแห้งเป็นกะโหลกพิณ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทก่อน พระมหาณ์ที่กล่าวถึงนี้เป็นคน วรรณะสูงสุดของอินเดีย พิณน้ำเต้าใช้ผู้ชายเล่น เวลาเล่นไม่สวมเสื้อผู้เล่นจะต้องร้องไปด้วย ดีดพิณเป็นเสียงประสานไปด้วย ปัจจุบันไม่มีการเล่นกันแล้ว

2. พิณเพียง (เบี่ยง หรือ เพียง) เป็นเครื่องดีดเก่าแก่ชนิดหนึ่งของภาคเหนือ ดังปรากฏในพงศาวดารล้านช้าง¹ เบี่ยง มีลักษณะคล้ายพิณน้ำเต้าของภาคกลาง กะโหลกพิณทำด้วยกะลามะพร้าว เจาะรูข้างกะลา 1 รู สายทำด้วยลวดโลหะ (ทองเหลือง) 2-7 สาย คันทวนทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ปลายคันทวนทำด้วยโลหะหล่อโถงอสูร์ ปลายยอดเป็นรูปหัวช้างหรือนกหัสดีลิงค์ เวลาเล่นผู้เล่นต้องถอดเสื้อเล่น ใช้กะโหลกประกับหน้าอกเบื้องซ้าย วางแผนเอียงปลายลงทางขวา ใช้เล็บนิ้วกำมือขวดีดเป็นทำงานเพลงต่าง ๆ² แต่เดิมหมุ่มสาวเห็นอยู่จะตีดคลอ กับการขับร้องของตนเองไปเรื่อยตามหมู่บ้านเวลากลางคืน ปัจจุบัน หาคนเล่นได้ยาก จึงมีผู้พยายามฟื้นฟูการตีดเบี่ยงให้แพร่หลาย

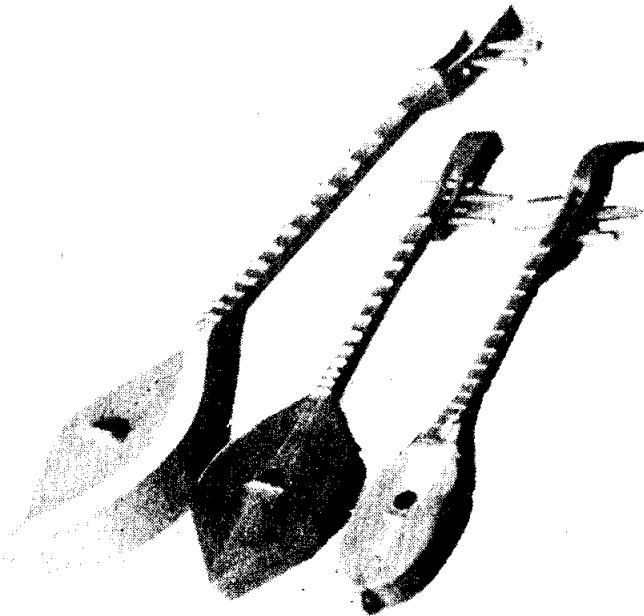
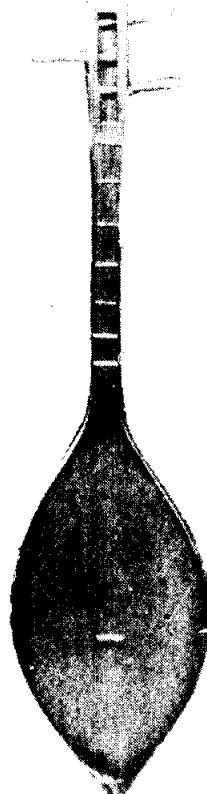

3. ซึง ซึ่งเป็นเครื่องดีดพื้นเมืองภาคเหนือ มี 4 สาย สันนิษฐานว่าจะมีเชื้ออื่นมาก่อน เพราะ “ซึง” เป็นภาษาพม่าที่เข้ามาเมื่อพิธีพลต่อภาษาเหนือเมื่อ 200-300 ปีที่ผ่านมา ซึงมีหลายขนาด ที่นิยมเล่นกันในปัจจุบัน มี 3 ขนาด คือ ซึงดั้งเดิม (เล็กที่สุด) ซึงกลาง และ ซึงหลวง ซึงขนาดดั้งเดิมมีความยาวตั้งแต่กะโหลกซึงไปจนจรดคันทวนประมาณ 21 ซม. มีนิ้ม หรือ Fret 9 อัน ตัวกะโหลกและคันทวนมักทำด้วยไม้แก่นเนื้อแข็งชินเดียวกัน ขุดคร่วนตอนที่เป็นกะโหลกให้เป็นโพรง แล้วใช้ไม้แผ่นตัดกลมเจาะรูกลางทำเป็นฝาปิดด้านหน้า เพื่ออุ้มเสียงให้เกิดกังวาน คันทวนทำเป็นเหลี่ยมด้านหน้าแบบตอนปลายทำโค้งแล้วขุดให้เป็นร่อง เจาะรูสอดลูกบิดข้างละ 2 อัน เข้าไปในร่องสำหรับชึงสาย 4 สาย สายทำด้วยลวดขนาดเล็ก 2 สาย ขนาดใหญ่ 2 สาย แต่เดิมเป็นคู่ เพราะมีคู่ละเสียงใช้ติดด้วยกระดูก

¹ ชนิช อุยโพธิ์, เกร็งคงคนที่ไทย (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) (พระนคร : กรมศิลปากร, 2510), หน้า 74.

² ยงยุทธ ธีรศิลป์, ดนตรีพื้นเมือง (เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการหมายเลขอ 8/2 “เพลงพื้นบ้านล้านนาไทย”) (เชียงใหม่ : วิทยาลัยครุเชียงใหม่, 2524), หน้า 1.

สัตว์ นกจากใช้เล่น
เตี่ยวัวแล้ว ใช้เล่นกับ
สะล้อในวงสะล้อ
และซึ่ง เล่นเพลง
พื้นเมืองเหนือ

4. พิณพื้นเมืองอีสาน พิณชนิดนี้เล่นกันแพร่หลายในภาคอีสานและมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น ชุง หมาก จับปี หมากติดโถง และหมากตับเต่ง มีตั้งแต่ 2-3 สาย หรือ 4 สาย เมื่อขึ้นชึ้นก็มี จังหวะบางท่านเรียกรวม ๆ ว่า ชึง ด้วย

“ถ้าเป็นพิณ 3 สาย สายที่ 1 และสายที่ 3 จะเป็นเสียงเดียวกันแต่ค่อนละ octave กัน จึงเป็นเสียงประสาน (Harmonic) การขึ้นสายไม่มีระบบที่แน่นอน บางเพลงขึ้นสายเดียว อีกสายเดียวเป็นเสียงประสานไปพร้อมกัน นมหรือขันที่ใช้นิ้วกดบังคับระดับเสียงอาจจะเลื่อนระยะตามความเหมาะสมของเพลงได้”³

พิณพื้นเมืองอีสาน ใช้ไม้เนื้อแข็งทำลักษณะรูปร่างประกอบขึ้นง่าย ๆ รูปร่างคล้ายชิง แต่ปลายจะแหลกลิบ พิณป้านกว่า ใช้เล่นเดี่ยวและบรรเลงเข้ากับวงแคนและโปงลาง

3. วิรช บุญยกุล, ดนตรีพื้นเมืองอีสาน (เอกสารประกอบการสัมมนาหมายเลข 7 เพลงพื้นบ้านอีสาน) (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยคริสตินกรวิโรฒ, 2524) หน้า 7.3

5. กระจับปี กระจับปีเป็นเครื่องดีด 4 สาย เมื่อพิจารณาจากรูปร่างและวัสดุที่ประกอบเป็นกระจับปี สันนิษฐานว่าจะเป็นวัฒนาการมาจากการชีวิตของภาคเหนือ เพราะลักษณะรูปร่างถูกขัดเกลาประดิษฐ์ให้สวยงามขึ้น พิสิพิถินในการเลือกใช้วัสดุมากกว่า ปราภูหลักฐานว่าใช้บรรเลงกันตั้งแต่สมัยสุโขทัย คำว่า “กระจับปี” คงจะมาจากคำว่า “กัจฉะ” หรือ “กัจฉี” ซึ่งเป็นพินชันดิหนึ่งของอินเดีย ที่เรียกว่า Tambura ด้วย แต่เราครรับแต่เพียงชื่อมาเท่านั้น เพราะเป็นเครื่องดีดเช่นเดียวกันทั้ง ๆ ที่รูปร่างและวัสดุของ Tambura และกระจับปีไม่เหมือนกันนัก เพราะกะโหลก Tambura ทำด้วยน้ำเต้าควันไส้ จึงมีรูปโค้งมนคล้ายหลังเต่าจึงมีชื่อว่า “กัจฉี” ซึ่งมีความหมายว่า มีรูปคล้ายเต่า แต่ตัวกะโหลกกระจับปีถูกประดิษฐ์ให้เป็นหัวทั้งด้านหน้าและด้านหลังเป็นรูปกลมรี ตัวกะโหลกหนาประมาณ 7 ซม.

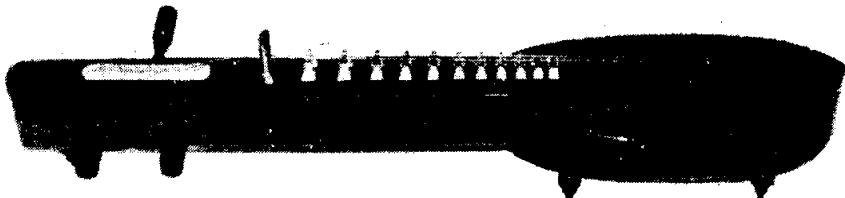
กะโหลกยาวประมาณ 44 ซม. กว้างประมาณ 40 ซม. คันทวนเรียวยาวตอนปลายออกความยาวทั้งหมดประมาณ 180 ซม. มีนิ้มหรือ Fret 11 อัน สำหรับนิ้วเวลากดสาย ปั๊จุบันหาคนเล่นได้ยาก จึงหายไปจากวงໂหร อาจจะเป็นเพราะว่ากระจับปีของเดิมมีน้ำหนักมากไม่สะตวากที่จะยกขึ้นถือดีด และมีเสียงเบาประกอบกับมีผู้คิดเครื่องดีดที่เรียกว่า “จะเขี้” ขึ้น มีเสียงคล้ายกระจับปีแต่ฟังพระราชน้ำใจมากกว่า จะเขี้จึงมีบทบาทมากขึ้นประกอบกับวิธีเล่นก็สะตวากกว่า กระจับปี จึงหมดหน้าที่ไปโดยปริยาย

“ต่อมาในปี พ.ศ.2498 กรมศิลปากร ได้ประดิษฐ์กระจับปีขึ้นใหม่ โดยรักษารูปทรงไว้อย่างเดิม ทำด้วยไม้เบาทั้งตัวและทวน แล้วเจาะรูที่ตัวกระจับปีให้อุ้มเสียงก้องกังวน ยิ่งขึ้น และสร้างขึ้นเป็น 4 ขนาด ขนาดใหญ่เท่ากับของเดิมทั้ง 4 ขนาด มีน้ำหนักเบาถือเดินดีดเล่นได้สะตวาก และเปลี่ยนบันไดเสียงเล่นเพลงสากลได้อีกด้วย” 4

6. จะเขี้ จะเขี้เป็นเครื่องดีด 3 สาย สันนิษฐานว่าจะวิวัฒนาการมาจากการกระจับปี เพราะกระจับปีมีน้ำหนักมาก ถือติดนาน ๆ เข้ากับเมื่อยเลย วางลงกับพื้นแล้วแก้ไขดัดแปลงให้เหมาะสมกับวิธีที่จะดีดกับพื้น เดิมที่ เดียวมีรูปร่างเหมือนจะเขี้ชุดช้างในให้กลวงเป็นโพรง เพื่อให้เสียงก้องกังวน เชบเรียกเครื่องดีดชนิดนี้ว่า “จะเขี้” ต่อมาแก้ไขปรับปรุงใหม่ ทำรูปร่างใหม่ให้เหมือนจะเขี้ที่เดียว เพื่อให้เสียงไฟแรงและ

4. ชนิด อัญโญธี, เลมเดิม, หน้า 77-78

สะควรขึ้น จึงมีรูปว่าเมื่อจะเข้าในปัจจุบัน นางมหาเทพกษัตริย์สมุห ได้ให้ข้อสั่นนิษฐานว่า “พม่า-มอย” ได้แปลงกระจันปีของเขมร ซึ่งต้องยกชูขึ้นแล้วใช้ดีดด้วยมือขวา ลงนิวนฐานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดเสียงด้วยมือซ้าย มาเป็นวางแผนตีดต่อข้างหน้าเพื่อให้เสียงตั้งตีเรียกว่า จะเข้าแต่ไทยได้นำรูปร่างจะเข้าของพม่า-มอย มาดัดแปลงใหม่จนรูปร่างดงามตีกว่าของเก่ามาก”⁵

รูปร่างของจะเข้า ตัวจะเข้าทำเป็น 2 ตอน ตอนตัวและตอนหัวทำเป็นกระพังใหญ่ ทำด้วยไม้แก่นขันนุน ยาวประมาณ 52 ซม. ตอนหางยาวประมาณ 78-80 ซม. หัวหัวและหาง ขุดเป็นโพรงตลอดถึงก้น ยาวประมาณ 130 ซม. มี 3 สาย สายหนึ่งใช้ลวดทองเหลือง อีก 2 สาย ใช้เงิน มีลูกบิดประจำสาย เพื่อใช้ชี้สายให้ตึงหรือหย่อนตามต้องการ

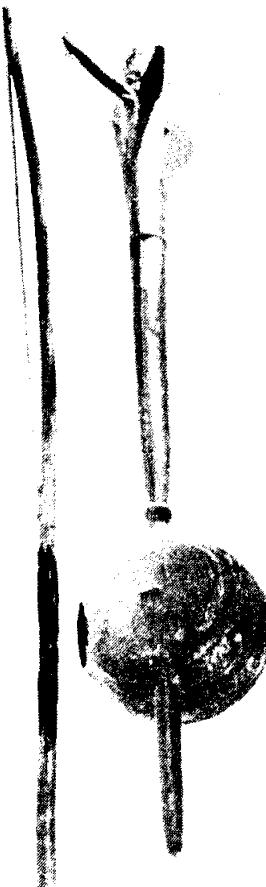
7. จ้องหน่อง เป็นเครื่องดนตรีพื้นเมืองของภาคอีสาน เรียกกันหลายชื่อ เช่น จึงหน่อง หิน หรือหิน จ้องหน่องทำจากผิวไม้ไผ่เหลาบาง ๆ โดยเฉพาะส่วนที่เป็นลิ้นสำหรับเป่า ต้องแต่งให้บางที่สุด แล้วเจาะร่องลิ้น 3 ด้าน จัดเป็นกรรองดีดที่ต้องใช้มือ ประกอบด้วยคือ เมื่อเวลาเปลี่มจะผ่านส่วนที่เจาะเป็นลิ้นนั้น ในขณะเดียวกัน มือขวาของผู้เป้าก็จะดีดปลายด้านเรียวบาง เกิดการสั่นสะเทือนเป็นเสียงสูงต่า เป็นทำงเพลง เป็นจังหวะ ตามความสามารถของผู้ดีด และลมที่เป่าเข้าไป

เสียงที่ต้องอุกมาடากต่างกันໄที่ เพราะแรงดันของลมในกระพังปากไม่เท่ากัน เป็นเครื่องดนตรีที่ต้องใช้ความสามารถของผู้เล่นเป็นอย่างมาก จ้องหน่องมีหลายขนาด ชาวเขาน่ามูเซอร์มีจ้องหน่องเล่นเช่นกัน แต่อันเล็กกว่าของพื้นเมืองอีสาน จ้องหน่องเป็นเครื่องดนตรีที่เล่นกันมากในจังหวัดสุรินทร์ และยังพบเล่นกันแพร่หลายในประเทศไทยต่าง ๆ อีกด้วย ดังที่อาจารย์กมล เกตุศิริ ได้เขียนไว้ในเรื่อง “ประเพณีเก่าชาวสุรินทร์” ตอนหนึ่งว่า

5. มหาเทพกษัตริย์สมุห, นาง, ศิลปะของก้าวคนหนีและละกอน (อันเพลงไทยใช้จะใช้ในคุณค่าพิมพ์ที่ระลึกในงานฝ่าปนกิจศพ นางจิมลิม นาครวชร) (กรุงเทพฯ : มปท.) หน้า 9.

“อังกูยิจ, จ้องหน่อง Jaw Harp หรือ Jew Harp มีเล่นกันแพร่หลายไปทั่วโลก ซึ่งเด็กเลี้ยงรัวเลี้ยงความชราสุรินทร์ มีเล่นกันเกือบทุกคน”⁶

ประเภทเครื่องสี เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสีได้แก่ เครื่องดนตรีปีงสาย เช่นเดียวกับ เครื่องดีด แต่ทำให้เกิดเสียงโดยใช้คันชักสีเข้ากับสาย คันชักหรือคันสี ทำด้วยหางม้า ถูกไถ หรือสี ทำให้สายที่ขึ้นตึงเหล่านั้นเกิดสั่นสะเทือนบังบังเกิดเสียงกังวน เราเรียกเครื่องสีนี้ว่า “ซอ” ได้แก่ สะล้อ ซออุ้ ซอตัวง ซอสามสาย ซอพื้นเมืองอีสาน และซอโมญ

1. สะล้อ สะล้อ หรือ ตะล้อ หรือ ทร้อ ก็ เรียกกันเป็นเครื่องสีพื้นเมืองของภาคเหนือ อาจารย์ ปัญญา รุ่งเรือง ให้ข้อสันนิษฐานว่า “สะล้อเป็นเครื่อง ดนตรีตั้งเดิมที่เกิดก่อน ซออุ้ และ ซอตัวง ลักษณะ ของสะล้อนนั้นมีแบบคล้าย ๆ กับซอตัวง มีคันทวนต่อจาก ตัวซอขึ้นไปสำหรับใส่ลูกบิดขึ้งสายที่ทำด้วยลวดเล็ก ๆ หรือ ใหม่พันเข้าด้วยกันเป็นเกลียว หน้าซอทำด้วยไม้ บาง ๆ ใช้สีด้วยคันชักที่ขึ้นหางม้ากับแขนงไฝ่เล็ก ๆ ตัว หางม้าไม่มีอยู่ระหว่างสายซอหั้งสอง ลักษณะการทดสอบ ให้เห็นว่าเป็นการประดิษฐ์อย่างง่าย ๆ ไม่วิจารณ์พิสดาร เท่าซออุ้ ซอตัวง และซอสามสาย ถ้าสะล้อทำขึ้นที่หลัง ซออุ้หรือซอตัวงก็จะดี น่าจะสวยกว่า เพราะได้ปรับ ปรุงแล้ว แต่เนี่ยแสดงว่าเกิดขึ้นก่อนเจ้มีสลักเสลาเท่า”⁷ สะล้อมีลูกบิดเสียบจากข้างหน้าไปข้างหลังซอ สะล้อมี 2 ชนิด 3 ขนาดคือ⁸

สะล้อ 3 สาย มีอยู่ขนาดเดียว

สะล้อ 2 สาย เป็นสะล้อ 2 ขนาด คือ ขนาดเล็ก และ ขนาดกลาง

แต่เดิมเล่นทั้งชนิด 2 สาย และ 3 สาย ปัจจุบันสะล้อ 3 สายไม่ค่อยมีผู้นิยมเล่น เพราะเล่นยากนอกจากจะใช้เล่นเตี่ยวแล้ว ใช้บรรเลงในวงพื้นเมืองภาคเหนือกับซึ้ง เป็นวง สะล้อ-ซึ้ง หรืออาจบรรเลงร่วมกับวงปี (จุม) ซึ่ง สะล้อ ประกอบการซอ (การขับร้อง) ก็ได้

6. ภมล เกตุสิริ, “ประเพณีทำชาวสุรินทร์”, (พิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ นายยรรยง จรรยาณนท์), (กรุงเทพฯ : บริษัท วิคตอรี่ เพาเวอร์พอยท์ จำกัด, 2525) หน้า 87.

7 ปัญญา รุ่งเรือง, ประวัติการดนตรีไทย (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพาณิช, 2517) หน้า 21.

8 ยงค์ธน ธีรศิลป์, ชุดเดิม, หน้า 2

2. ซออู้ ซออู้เป็นซอ 2 สาย ตัวกะໂຫລກซอทำด้วยกะลามะพร้าวชนิดกกลมรีขนาดใหญ่ ปادกะลาออกด้านหนึ่งขึ้งหนังแพะ หรือ หนังลูกวัว ใช้อิ恩หรือไหມทำสาย โดยผูกปลายทวนแล้วขึ้นผ่านคันทวนที่ใช้มีจริงหรืองานตันที่ยาวประมาณ 79 ซม. ไปผูกกับปลายลูกบิด 2 อัน คันสีหรือคันชักทำด้วยขันหางม้า ขันหางม้าถูกคีบอยู่ระหว่างสายซอทั้ง 2 เส้น (คันชักอยู่ติดกับตัวซอ) ซออู้มีเสียงทุ่มนุ่มนวลใช้เล่นดำเนินตามแนวเนื้อเพลงหรือ เล่นขัดล้อกับซอตัวง จัดเป็นพวงเครื่องตามใช้ผสมวงในวงเครื่องสาย วงศ์ໂຮຣ วงศ์ປັກຍໍໄມ້ນາມ และປັກຍໍດີກดำเนินรพ

ถ้าพิจารณาตามหลักของการศึกษาวิชาประวัติการดนตรี (Musicology) แล้ว น่าจะวิวัฒนาการมาจากการสะล้อ เพาะระบุร่วงของดงมากว่า ลักษณะของการเสียงลูกบิดแสดงว่าได้วิวัฒนาการมาชั้นหนึ่งแล้ว

ซออู้แบ่งเป็น 2 ขนาดคือ

ซออู้ขนาดธรรมดា (ใช้ในวงเครื่องสาย วงศ์ໂຮຣ วงศ์ປັກຍໍໄມ້ນາມ และวงศ์ປັກຍໍດີກดำเนินรพ)

ซออู้ขนาดกลาง (ซอຕວເອກ)

ซออู้ขนาดกลาง หรือซอຕວເອກ เป็นซอที่มีกะໂຫລກใหญ่กว่าซออู้ขนาดธรรมดามีเสียงทุ่มต่ำกว่าเป็นเครื่องดนตรีของชาวอีสานได้⁹ (ສຸວິນທົງ ບຸຮັມຍໍ ຄວິສະເກເຊ) ใช้บรรเลงประกอบกับเครื่องดนตรีชนิดอื่นในการเล่นกระโนบตึงตอง (ระบำດັກແຕນຕໍ່າຂ້າວ) การเล่นเรือมอันเร (การรำกระทบສາກຕໍ່າຂ້າວ) การเล่นกันຕົ່ມ (การเล่นเพลงแม่บັກແໜ່ງເພັນພື້ນເມືອງອືສານໄຕ) การเล่นອາໄຍ (การเล่นเพลงປົງປັງພາກຍົດລ້າຍເພັນອື່ແວ້ວ່ອລຳຕັດອອກາຄກລາງ) และการรำຕຽບ หรือ รໍາຕຽດ (การรวมกลຸມຮ້ອງຮໍາทำເພັນໄປອວຍພຽດຕາມບ້ານຜູ້ໃໝ່ ທີ່ນບັດຄືອນໄວ້ສົງກຽນຕົ້ນ)

9. ชาวอีสานໄຕ หมายถึง ประชาชนในเขตจังหวัด นครราชสีมา สุรินทร์ บุรีรัมย์ และค่าวະເກເຊ จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดที่มีประชาชนพูดแตกต่างกันถึง 3 ภาษา คือ ภาษาเขมร ภาษาลาວ และภาษาส່າຍ ภาษาเขมรที่ใช้เป็นภาษาเขมรสูง ซึ่งการละเล่นต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นภาษาเขมร

3. ซอตัวง ซอตัวงเป็นซอ 2 สาย สายทำด้วยเอ็นหรือไหง กะโหลกซอแต่เดิมใช้มีไม้ไผ่ ต่อมาใช้มีจัริงครัวนใหญ่เป็นโครงเมื่อตอนย่างกระบอกไม้ไผ่ มีลักษณะคล้ายตัวงตักสัตว์ จึงเรียกชื่อตามลักษณะรูปร่าง คือ ซอตัวง นิยมใช้หนังเงาเหลือมเมืองหน้าซอ ปากกระบอกซอ กว้างประมาณ 7 ซม. ยาวประมาณ 13 ซม. ตัวคันทวนยาวประมาณ 72 ซม. เนื้องจากกะโหลกซอตัวงเล็กกว่าซออุ้ย จึงมีเสียงลึกแหลมกว่าซออุ้ย ซอตัวงมีคันชักทำด้วยขันหางม้า และมีคันชักอยู่ติดกับตัวซอ เช่นเดียวกับซออุ้ย ซอตัวงเป็นเครื่องดนตรีหลักของวงเครื่องสาย และวงโนรี มีหน้าที่ดำเนินแนวเนื้อเพลงจัดเป็นพวงเครื่องนำในวงเครื่องสาย

หมายเหตุ คันชักที่ทำด้วยขันหางม้ามีราคาแพง เพราะหางม้าหายาก ต้องเป็นซอที่มีราคาแพงจึงจะได้คันชักหางม้า ซอฝึกซ้อมทั่ว ๆ ไปคันชักจะใช้สายในล่อน เพราะหาง่ายราคายูง เตคันชักลื่นไม่กัดสายเสียงไม่เพราะ

สุดแล้วแต่ฐานะของเจ้าของซอ มีตั้งแต่แก้วสีสวย ๆ ไปจนถึงทองคำฝังเพชร คันชักซอเป็นรูปโค้ง ตรงมือถืออนออก ใช้ขันหางม้า ทำเช่นเดียวกัน คันชักอยู่อิสระไม่ติดกับตัวซอ ปกติใช้คลื่อเสียงร้อง ใช้พสมวงในวงโนรี และวงขับไม้ นอกจากนี้ในวงโนรียังนิยมใช้

4. ซอสามสาย ซอสามสาย

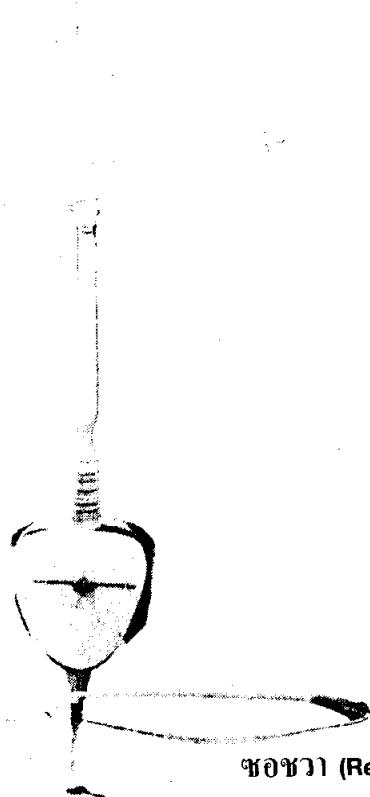
เป็นเครื่องเสียงที่มี 3 สาย มีกะโหลกซอทำด้วยกระ吝ะพร้าวชนิดพิเศษ ที่เป็นกระ吝ะนูนเป็นกระพุ่ง 3 ปุ่ม ขึ้งหนังแพะ หรือหนังลูกวัวปิดปากกระ吝ะนำไปติดกับคันทวนสายซอทำด้วยเอ็นขี้นสายผ่านไปยังลูกปิดตรงกะโหลกซอด้านหน้าขึ้งหนัง ใต้สาย มีหย่อง (bridge) สำหรับหนุนสายให้ตุ้งออกมา และด้านหน้าซอตอนบนชัยจะมี “ถ่วงหน้า” ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญมาก ถ่วงหน้าจะต้องมีน้ำหนักให้ส่วนกับขนาดและความหนาของหนัง จึงจะทำให้เกิดเสียงໄเพเรา วัสดุที่ใช้ทำถ่วงหน้าก็

สีเสียงบกรองในตอนว่าด้วยของเพลงลา หรือเพลงส่งท้าย เป็นเครื่องดนตรีนำในวงໂຮງ

“ซอสามสายนี้เป็นซอที่มีรูปงามที่สุด

ในจำนวนซอทั้งหลาย นับว่าเป็นซอสมัย
สุโขทัยโดยแท้ เพราะว่าศิลปกรรมสมัยสุโขทัย
นั้นรูปร่างงามของอารชธรรมซึ่งสืบทอดกัน
ว่าเป็นศิลปกรรมยุคที่เจริญถึงสุด”¹⁰

เป็นที่น่าสังเกตว่า ทางอินโดนีเซียมีซอ
ที่มีรูปร่างลักษณะเหมือนกับซอสามสายของ
ไทยเกือบทุกอย่าง นอกจากมีสายเพียง 2 สาย
จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่น่าจะสืบค้นความเป็นมา
ของซอสามสายไทย และซอสองสายของ
อินโดนีเซีย ว่ามีความเกี่ยวข้องกันอย่างไรหรือไม่

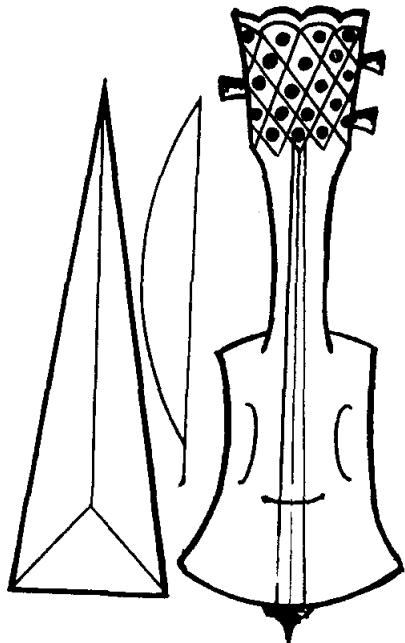
ซอชวา (Rebab)

5. ซอพื้นเมืองอีสาน¹¹ ซอพื้นเมืองอีสานเป็นซอ 2 สาย กะโหลกซอทำด้วยไม้ไผ่
ขีนหน้าซอด้วยหนังกบ ส่วนที่เป็นคันทวนทำด้วยไม้ไผ่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1-1 ½
นิ้ว สายทำด้วยไหม คันชักทำด้วยปอหรือหางม้า คันชักอยู่อิสระไม่ถูกดีบไว้ระหว่างสาย ซอ
พื้นเมืองตั้งเดjmีมีเล่นกันไม่มากนัก เพราะหัดยาก เสียงเพี้ยน และเสียงเบาเกินไป จึงมีการ
ปรับปรุงให้มีเสียงดังขึ้น โดยใช้ไม้แก่นทำคันทวน กะโหลกซอทำด้วยกะลามะพร้าว หรือ
ไม้ไผ่เชิงหนัง หรือ ใช้กระป่องขนาดโต ขึ้นสายโลหะ เช่น ลวด สายห้ามล้อจักรยาน ทำให้
มีเสียงดังขึ้น จึงมีผู้นิยมเล่นมากขึ้น

นอกจากนี้ยังมีซออีกชนิดหนึ่ง คือ ซอไม้ไผ่ ใช้ไม้ไผ่หนึ่งปล้องเส้นผ่าศูนย์กลาง
ประมาณ 2-3 นิ้ว ถากผิวออกจนเหลือร่องรอยของอกบาง เจาะรูให้เกิดโพรงเสียง ขึ้นสาย 2 สาย
ไปตามยาวของปล้องไม้ไผ่ แล้วสีด้วยคันชัก แต่ซอไม้ไผ่เสียงเบา เล่นยาก เพราะคันทวนใหญ่
เกินไป

10 ปัญญา รุ่งเรือง, เล่มเดิม, หน้า 33

11 วิรช บุษยกุล, เก็บความจากเอกสารชุดเดิม, หน้า 7.3

6. ชอนอยุ ผู้เขียนเองไม่เคยเห็นชอนอยุ แต่ท่านอาจารย์คุณหญิงชิน ศิลปบวรเลง ได้กรุณาแนะนำเพิ่มเติมให้ว่า (พร้อมทั้งภาพรูป กำกับมาให้ด้วย)

“ เคยเห็นชอนอยุ รูปร่างคล้ายไวโอลิน วงบนแท่นเป็นรูปสามเหลี่ยม คล้ายรูปที่วัดมาเนี้ ชอนนี้ใช้กับวงปี่พาทย์มอยส์แบบเดียวกับ ซอสามสาย แต่เทียบคู่ ๕ (เดียวนี้ไม่มีใช้ เพราะหายาก “ไม่มีคนทำได้”) เห็นสมควรรวมไว้กับพวงซอของพื้นเมือง เพื่อความสมบูรณ์ ของตำรา ”

ประเภทเครื่องตี เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี เป็นเครื่องมือที่ตีกระแทกกันเป็นเสียง อาจใช้ไม้ หรือ ฟามีอ หรือ ใช้เครื่องมือที่ทำเสียงดนตรีนั้นตีกระแทกกันเอง เป็นเครื่องดนตรีชนิดแรกที่มนุษย์รู้จักใช้ประเภทนี้แบ่งย่อยออกไปเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

เครื่องตีที่ทำด้วยไม้

เครื่องตีที่ทำด้วยโลหะ

และเครื่องตีที่ขึงด้วยหนัง

แต่ละประเภทยังแบ่งย่อยออกไปดังนี้

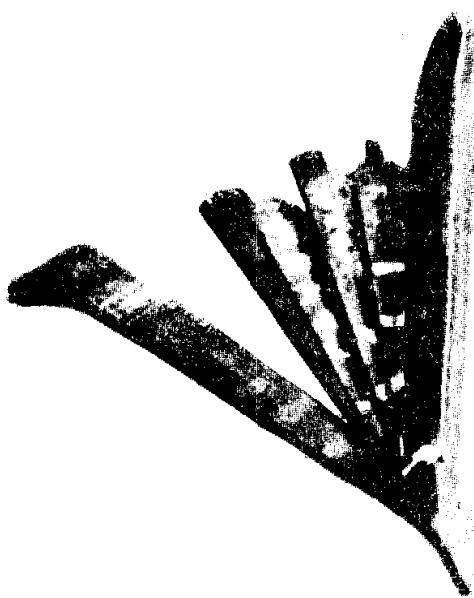
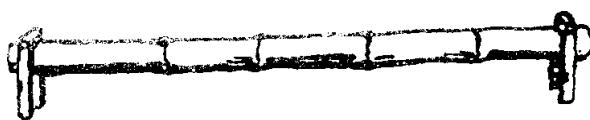
เครื่องตีที่ทำด้วยไม้ เครื่องตีที่ทำด้วยไม้ได้แก่ เกราะ โกร่ง กรับ อังกะลุง ระนาด โปงลาง ซึ่กและขอที่ใช้แขวนคอสัตว์เลี้ยง ขอให้ท่านศึกษา และพิจารณาถึงหน้าที่ของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด

เกราะ

1. เกราะ ทำด้วยกระบอกไม้ไผ่ทั้งปล้อง ให้มีข้อไม้หัว-ท้าย แล้วผ่าปากห้องปล้องตามยาวให้เกิดโพรงเสียงใช้ซีกไม้ไผ่หรือไม้แก่นเป็นไม้ตี สำหรับเคาะลงไปบนกระบอกไม้ไผ่ เป็นเครื่องดนตรีที่ทำจังหวะ ใช้เคาะเป็นสัญญาณในการรวมหมู่ หรือบอกเหตุ ในการแสดงละคร

2. กอร์ง คล้ายเกราะ แต่ใช้ไม้ไผ่ทั้งลำยาวหนาต 1-2 วิ มีมีร่องหัวท้าย ใช้ชักไม้ไผ่ หรือไม้แกะยาว 30-40 ซม. เป็นไม้เคะ ใช้เคาะหอย ๆ คนก็ได้ แต่ต้องเคาะพร้อมกัน ให้ลงจังหวะพร้อมกัน เป็นเครื่องทำจังหวะที่ใช้ในวงปีพากย์ ในการบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ ตอนตรวจพลยกทัพที่แสดงกลางแจ้ง ถ้าแสดงในอาคารไม่นิยมใช้ เพราะเสียงดังเกินไป

3.กรับ มีหลายชนิด เช่น กรับคู่ กรับพวง กรับเสภา และกรับพื้นเมืองอีสาน

3.1 กรับคู่ ใช้ไม้ไผ่ฝ่าหัวไห้เรียบเคลือบ รูปร่างแบน ๆ ขนาดกว้างประมาณ 3-4 ซม. หนา 1.5 ซม. ยาวประมาณ 40 ซม. 2 อัน ตีให้วิวกระแทกกัน เป็นเครื่องทำจังหวะกรับ ๆ นางมหาเทพกษัตริย์สมุหได้อธิบายว่า “ตัดแปลงมาจากการตีกอร์ง เพื่อความสะดวกและเหมาะสม ลงมาเป็นไม้ 2 อัน ตีให้เกิดจังหวะเรียกว่า กรับ”¹²

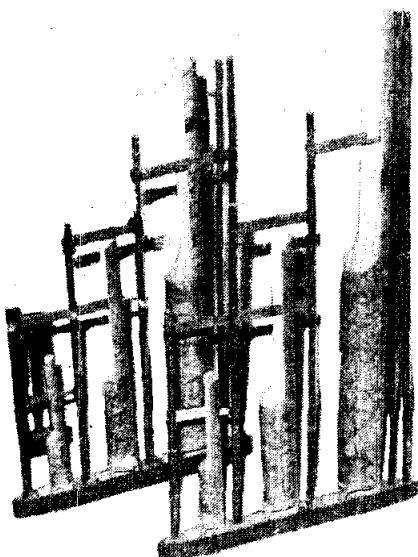
3.2 กรับพวง ไม้ชีกหลาย ๆ อันรวมกันเข้า一起去ตีคนเดียวให้เกิดเสียงดังมากก็น13 กรับพวงเป็นไม้บาง ๆ หรือ แผ่นทองเหลือง หรือ แผ่นเงาหลายอัน เจาะรูตอนหัวร้อยเชือกประ羯บไว้ โดยมีไม้แก่นหรืองา 2 อัน ประ羯บหน้าหลัง คลื่อออกได้อย่างพัสด เวลาตีให้จังหวะ ใช้มือหนึ่งทิ่อตรงหัวที่ร้อยเชือก แล้วตีพอดอึกข้างหนึ่งลงบนฝ่ามืออีกมือหนึ่ง ใช้ประกอบบางชั้นไม้ในสมัยอุษาพทัย วงมหรีเครื่องสีในสมัยกรุงศรีอยุธยา ประกอบการร้องเพลงรือตอกสร้อยสักรว่า ใช้ในวงบรรเลงเครื่องสาย และวงมหรี

12,13 มหาเทพกษัตริย์สมุห, นาง, เล่มเดิม, หน้า 8

3.3 กรับเสภา เป็นไม้แก่น มักใช้ไม้ชิงชัน ยาวประมาณ 20 ซม. กว้างประมาณ 5 ซม. และหนาประมาณ 5 ซม. มีลักษณะเป็นท่อนไม้สี่เหลี่ยม ลับเหลี่ยมออกให้หมดเพื่อให้กัลังกระทนกันได้ง่าย ใช้ประกอบการขับเสภา จึงได้ชื่อว่า กรับเสภา การขับเสภาเป็นการเล่านิทาน มีท่านองเสนาะอย่างกลอน เรียกว่าขับเสภา แต่เดิมไม่มีคนตีประกอบ คนขับจะขับกรับเป็นจังหวะ 2 คู่ คือ มือละคู่ขับให้กรับกลอกกระทนกันเข้าจังหวะกับการขับ

3.4 กรับพื้นเนื่องอีสาน มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น หมากกับแก็บ หรือ หมากก้อม แก็บ มีทั้งชนิดใช้กระทนกัน และจักเป็นฟันปลาแล้วใช้ครุฑกันตามจังหวะ¹⁴

4. อังกะลุง อาจารย์คุณหญิงชิน ศิลปบรรเลง ได้กรุณา แนะนำไว้ว่า

อังกะลุงเป็นเครื่องดนตรีชาว แต่ไทยรับมาใช้บรรเลง จนแพร่หลาย และเล่นเพลงไทยได้ดีทั้งเป็นที่นิยม หลวงประดิษฐ์ไพรeras (จังหวัดคร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้นำเข้ามาเมื่อ พ.ศ. 2451 จัดเป็นพวงดนตรีประเภทไม้ไฝ และ “ไทยทำให้เอง”

แม้ว่าอังกะลุงจะไม่ใช้เครื่องตีที่ทำด้วยไม้ ความจริงแล้ว เกิดเสียงดังด้วยแรงสั่นหรือเช่นแต่ทำด้วยไม้ไฝ ผู้เขียนเห็นว่าจะรวมเข้ามาอยู่ในประเภทเดียวกันได้ เพราะเครื่องตีที่ทำด้วยไม้ส่วนใหญ่ทำด้วยไม้ไฝ

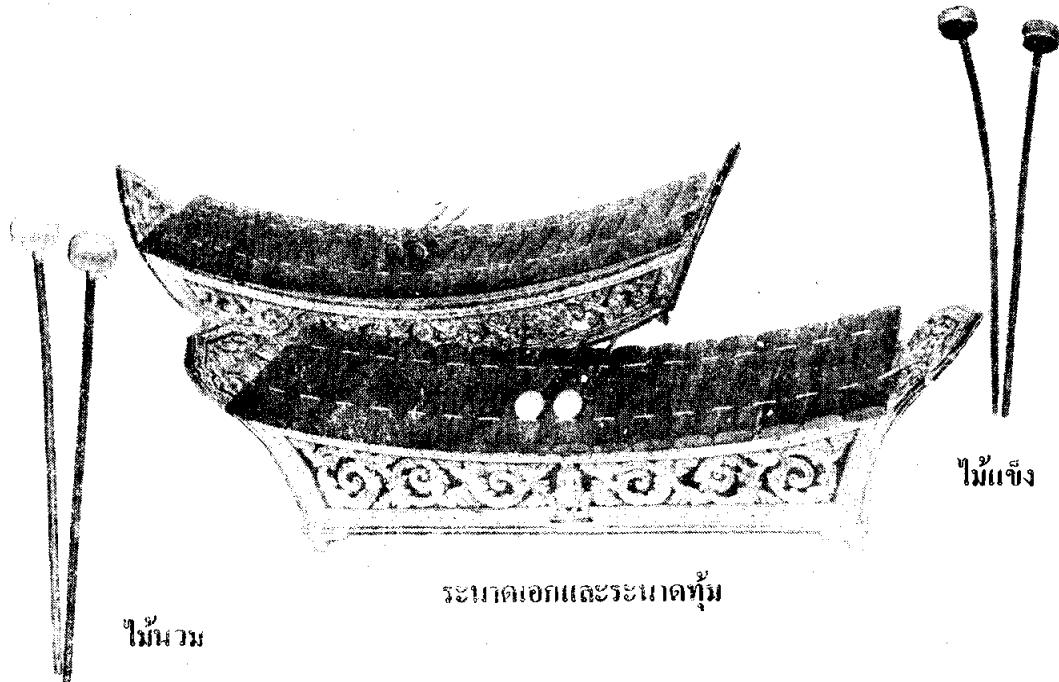
5. ระนาด เป็นเครื่องตีที่วิวัฒนาการมาจากการรับ¹⁵ คือ นำกรับคู่หลาย ๆ อันมาวางเรียงกัน ไม่กรับที่เรียงกันขนาดไม่เท่ากัน เสียงจะไม่เหมือนกัน ไม่กรับแต่ละอันเรียกว่า ลูกระนาด เจาะรูหัวท้าย แล้วใช้เชือกร้อยลูกระนาดทั้งหมดให้เป็นผืนเดียวกัน แล้วนำไปคล้องไว้ที่ โขน สองข้างในร่างระนาดที่ทำเป็นรูปคล้ายลำเรือ เวลาเล่นใช้ไม้ตี 2 อัน ลูกระนาดเดิมใช้ไม้ไฝ ต่อมาราใช้ไม้ชิงชัน ไม้พะยุง หรือ ไม้มะหาด จะทนทาน

14 วิรัช บุญยกุล, ชุดเดิม, หน้า 7.4

15 ชนิด อัญโญธี, เล่มเดิม, หน้า 11.

และให้เสียงไฟเราะหนักแน่นกว่า ใจลูกกระนาดแต่ลูก จะมีชี้ผึ้งกับตะกั่วผสมกันติดหัวท้ายของลูกกระนาดถ้วงเสียงให้ไฟเราะขึ้น จึงทำให้หน้าร่างนาด ไปบรรเลงกล่างแಡด หรือสถานที่ร้อนมาก ๆ ไม่ได้ แต่ก้าวที่ถ่วงเสียงจะหลุดพาระที่ผึ้งละลาย เสียรำนาดก็จะเพี้ยน

ไม่ใช่รำนาดเอก มี 2 ชนิดคือ ไม่นวนและไม้แข็ง ถ้าตีด้วยไม่นวน เสียงจะดัง นุ่มนวลกว่าตีด้วยไม้แข็ง ซึ่งจะมีเสียงตังกรีข้าวราษฎร์มาก เนื่องที่เดียวเรียกกระนาดเฉย ๆ จนกระทิ่งกีรชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีผู้ประดิษฐ์รำนาดเสียงทุ่มขึ้น จึงเรียกกระนาดชนิดแรกว่ารำนาดเอก รำนาดจึงแบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ

5.1 รำนาดเอก มีลูกกระนาด 21 ลูก ใช้ไม้แข็งหรือไม่นวนตีกีตีได้ มีหน้าที่ดำเนินแนวเนื้อเพลงให้เกิดความไฟเราะโดยอาศัยข้อปีนแกนที่จึงหวะสำคัญ จัดเป็นเครื่องนำในวงปี่พาทย์

5.2 รำนาดทุ่ม ลูกกระนาดทำด้วยไม้ชนิดเดียวกับรำนาดเอก แต่ลูกกระนาดยาวและกว้างกว่า ผืนจีบใหญ่กว่า แต่มีลูกกระนาดน้อยกว่าคือมีเพียง 17-18 ลูก ร่างมีรูปร่างคล้ายหินไม้ที่โถงตรงกลาง ใช้ไม้ตีชนิดเดียว คือ ไม้ตีรำนาดทุ่ม รำนาดทุ่ม มีหน้าที่ดำเนินแนวเนื้อเพลงคล้ายกับข้อปีน หรือข้อต หรือล้อ หรือขัดกับรำนาดเอก เล่นทั้งลูกล้อและลูกขัด จัดเป็นเครื่องตาม

ไม้ที่ใช้ตีระนาดทั้ง 3 ชนิด แตกต่างกันตรงกรรมวิธีในการพับปลาญไม้ คือ ถ้าเป็นไม้แข็งใช้หัวมีข้อไม้ไฟด้วยผ้าชูบันนารัก แล้วนำไปผึ่งแดดจนแห้ง แล้วนำกลับมาพันผ้าชูบันนารัก ทับไปปะรอนแล้วรอเวลาสับกับการผึ่งแดด จากน้ำหนักข้อไม้ 2 สลึงจนเป็น 10-12 สลึง แล้วนำไปผึ่งจนแห้งสนิท เก็บไว้สัก 1 ปี จึงนำอุกมาใช้จะได้ไม้ตีแข็งแกร่งทันทัน

ไม้ตีระนาดทุ่น

ผืนโปงลาง

ไม้ตี 2 อัน ขนาดหัวไม้ตีไม่เท่ากัน ไม้ตีอันใหญ่ตีลูกใหญ่เป็นการตีลูกย้ำ ไม้ตีอันเล็กตีลูกโปงลางเล็ก ตีໄล่เสียง ไม้ที่ใช้ทำโปงลางต้องเป็นไม้มะหาดที่ตัดแล้วเก็บไว้อย่างน้อย 3 ปี จึงจะนำมาใช้ทำโปงลางเสียงจึงจะไพเราะดี

เครื่องดนตรีโปงลาง และคำว่า “โปงลาง” ยังเป็นที่สับสนกันอยู่ จึงขอทำความเข้าใจกับท่านผู้อ่าน โดยใช้เอกสารชุด “โปงลางตันกำเนิดทำงานของดนตรีและสัญญาณ

ส่วนไม้นutm ตีแล้วให้เสียงนุ่มนวล เพราะใช้ข้อไม้ไฟพันผ้าแล้วถักด้วยสับจนนุ่มประมาณ 50-80 รอบ ทำให้เกิดเสียงนุ่มนวล รืนหูเวลาตีก็ว่าไม้แข็ง และไม่ตั้งเท่าไม้แข็ง

สำหรับไม้ตีระนาดทุ่น ตอนปลาญที่ใช้ตีพันด้วยผ้าพอกไปเรื่อยๆ ให้โตและอ่อน เมื่อตีจะมีเสียงนุ่มนวล

8. โปงลาง โปงลางเป็นเครื่องศิขของวงพื้นเมืองอีสานมีกำเนิดที่จังหวัดกาฬสินธุ์ เดิมที่เดียวใช้ไม้ไฟตัดปล้องสันยาว เพื่อให้เกิดเสียงทุ่มแหลม นำมาร้อยรวมกัน ต่อมานี้มากหาดหรือมะหาด มาทำลูกโปงลาง เพราะมีเสียงก้องกังวนใกล้เคียงกับเสียงโปงลางของเดิม (จะอธิบายในตอนต่อไป)

โปงลางมีลักษณะเป็นไม้เนื้อแข็ง เป็นท่อนสี่เหลี่ยม ถากให้เหลี่ยมลง มี 12 ลูก ลดหลั่นไปตามเสียงลูกเล็กเสียงจะแหลม และทุ่มดำเนินตามขนาดของลูกโปงลาง ผู้กร้อยไว้เวลาเล่นใช้ผูกกับตันไม้หรือข้อตั้งแล้วใช้เท้าผู้เล่นเกี่ยวปลาญข้างล่างไว้ ไม้ตีทำด้วยไม้ชนิดเดียวกัน เกล้าให้เป็นด้ามมีมือจับ ต่อกับหัวไม้ตีที่ปลาญเป็นลูกกลมๆ ไม้ตี 2 อัน ขนาดหัวไม้ตีไม่เท่ากัน ไม้ตีอันใหญ่ตีลูกใหญ่เป็นการตีลูกย้ำ ไม้ตีอันเล็กตีลูกโปงลางเล็ก ตีໄล่เสียง

ไม้ที่ใช้ทำโปงลางต้องเป็นไม้มะหาดที่ตัดแล้วเก็บไว้อย่างน้อย 3 ปี จึงจะนำมาใช้ทำโปงลางเสียงจึงจะไพเราะดี

เครื่องดนตรีโปงลาง และคำว่า “โปงลาง” ยังเป็นที่สับสนกันอยู่ จึงขอทำความเข้าใจกับท่านผู้อ่าน โดยใช้เอกสารชุด “โปงลางตันกำเนิดทำงานของดนตรีและสัญญาณ

การค้าต่างแดนของชาวอีสาน” ของนายจารุบุตร เรืองสุวรรณ¹⁶ เป็นเอกสารอ้างอิงดังนี้ คำว่า “โปง” ของอีสาน หมายถึง “โปง” ของภาคกลาง คือ สิ่งที่มีลักษณะกลวงข้างใน ทุกวัสดุในอีสานแต่เดิมจะมี “โปง” แม้ปัจจุบันจะใช้ระบะปั้งใหญ่หรือกลองแทนแล้ว ก็ยังมีโปงวางเป็นสัญลักษณ์อยู่ เช่น ที่วัดมหาชัย¹⁷ อ.เมือง จ.มหาสารคาม (ผู้เขียนพบว่างอยู่บริเวณปากทางเข้าอาคารชั้วคราวของศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในบริเวณวัดมหาชัย) “โปง” ทำด้วยหินไม้ขันดาดใหญ่ ขุดเจาะให้กลวงแขวนไว้สำหรับใช้ท่อนไม้กระทุกตีสัญญาณบอกเวลา

นอกจากนี้ ยังมีโปงที่หล่อด้วย ทองสำริด ทองเหลือง เหล็ก หรือโลหะอื่น ๆ เรียกว่า หมากอั่ง (กระดิง หรือ หมากกะโหลง) ลูกไม้โต ใช้หดลายลูกกร้อยเป็นพวงใช้ผูกคอรัวเทียมเกวียน เรียก หมากอั่งห่อ ถ้าลูกโตใช้ร้อยผูกคอช้าง เรียก ช่วงช้าง ช่วงช้างที่หล่อ ผสมแร่เงินมีขันดาเรียวยาว เรียก หมากอั่งช้าง

ส่วน “โปงลาง” ก็คือ โปงโลหะสำริดคู่หนึ่งที่ใส่อยู่ในร่าง (ยา) ทางเหนือเรียก ผางชา หรือ ผางลาง ยางหรือราง เป็นคอกใส่โปงสำริด มีน้ำหนักมาก แขวนไว้บนหลังวัวต่าง¹⁸ โปงสำริดที่อยู่ในร่างนี้จึงเรียกกันตามลักษณะของโปงว่า โปงลาง (ภาษาอีสานไม่มีตัวร.เรือ ใช้ อ. หรือ ล. แทน)

โปงลางนี้จะนำไปแขวนต่างที่บรรจุว่านยาหรือเครื่องพิธีกรรม จัดเป็นต่างพิเศษที่จะนำไปวางพาดบนวัวสำคัญ วัวสำคัญตัวนี้เป็นขาฟูงเดินนำขบวนวัวต่างที่บรรทุกสินค้าเป็นกลุ่ม กลุ่มจัดเป็นหน่วยย่อยเรียกว่า พาข้าว แต่ละกลุ่มหรือพาข้าว จะมีเจ้าของวัวประมาณ 10 คน แต่ละคนมีวัวต่างบรรทุกสินค้า 5-15 ตัว ประมาณได้ว่า แต่ละกลุ่มจะมีร้อย

¹⁶ จารุบุตร เรืองสุวรรณ, โปงลางต้นกำเนิดท่านองค์นตรีและสัญญาณการค้าต่างแดนของชาวอีสาน (เอกสารประกอบการสัมมนา “เพลงพื้นบ้านอีสาน”) (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยคริสตินทริโตรัตน์, 2524) หน้า 1-6.

¹⁷ วัดมหาชัย เป็นที่ตั้งศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีพระอริยานุวัตรเขมจรี (ท่านเจ้าพระคุณอริยานุวัตร) เป็นผู้อำนวยการร่วมวรรณกรรมและคัมภีร์โบราณหัวทั้งภาคอีสานมากกว่า 200 เรื่อง (ท่านกอดชาร์ดแล้ว 21 เรื่อง) ตลอดจนเก็บรวบรวมวัดอุโบราณนานาชนิด ที่มีค่ามากที่สุด ต่อวงการศึกษาและทางโบราณคดี ตลอดจนเป็นวิทยาการพิเศษให้แก่สถาบันการศึกษาระดับสูงเทือกหัวทั้งภาคอีสานและเชียงใหม่ เป็นประชญานทางภาษาและวรรณคดีอีสาน มีเกียรติคุณสูงส่งจนได้รับพระราชทานปริญญาศิลปศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ของมหาวิทยาลัยคริสตินทริโตรัตน์ (นับเป็นพระสังฆรองค์แรกของไทย).

¹⁸ ต่าง หมายถึง ภาษะสถานสำหรับบรรทุกสิ่งของ มีคานพาดไว้บนหลังสัตว์พาหนะ เช่น วัว หรือ ลา เป็นต้น ให้ห้อยลงมาทั้งสองข้าง ถ้าบรรทุกโดยเรียกว่า โคต่าง ถ้าบรรทุกลา เรียก ลาต่าง (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2493).

บรรทุกสินค้าประมาณ 100 ตัน ไม่แตะด้วยดีไซน์รีวิวจ่าฝูงที่คุณลักษณะพิเศษ คือ เป็นรัวตัวผู้มีลักษณะดี ยืนหอบกซูง เดินเข้าบ้านท่าทางง่ายเป็นเชิงพาณิชย์ รัวตัวนี้จะให้รับภาระต่างๆ ประมาณ 100 กิโลกรัม หรือ 200 กิโลกรัม ใช้สำหรับงานต่อเติมบ้าน ตกแต่งบ้าน ขนาด 1 พาเข้าวัว หรือ กวางตุ้น ไปร่วมงานต่อเติมบ้าน ลักษณะรีวิวจ่าฝูง 1 ตัว มีป้องกัน 1 ชุด

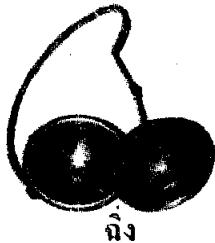
การค้าข่ายทางบก ไปปีกีสุ ฯ ทางภาคใต้สานต่อองให้รัฐบาลทุกสิ่นค้าไม่ไปอยู่หัว
ประเทศ และประเทศไทยเป็นมั่นด้วย ไปกันเรื่องตอนนี้ ฯ อาจใช้เวลา 3-4 เดือน หรือ ประมาณ
ไบกันเป็นกองคาราวาน คือ รวมกันหลายกลุ่ม หรือ หลายพาหน้า บางหนานมีวัวสั่ง 1,500-
1,800 ตัว มีชาวสวนรำขึ้นบ้านเป็น 100 คน ห้องพักชาวบ้านหนึ่งจังหวัด ไปง่ายๆ เป็นเริบฯ ชุดนี้ไป
หากที่รัฐเดินไปก็มีทั้งทราย ที่ภูเขา ภูเขา ภูเขา ภูเขา ภูเขา ภูเขา ภูเขา ภูเขากำกว่าที่ห่าง
สั่ง ฯ เหล่านี้ ทำให้เสียงป้องดังกระหอบกันเป็นเสียงสั่ง ฯ กัน ในส่วนที่เราให้อารมณ์
ที่แตกต่างกัน ชาวสวนรำที่คุ้มกองคาราวานวัวไป ล้วนแต่ได้เครื่องเผาฯ ต่อ ผืน ต่อ แคน
หิน ติดตัวไปด้วย กีเด่นตนตระเตียบเสียงเสียงป้องดังกระหอบกัน แตกต่างไปตามสภาพภูมิ
ประเทศและบรรยายกาศ เกิดจินตนาการเป็นอย่าง (ภูเขาและเมือง) สั่งฯ หัน เก่า สายแมลงวัน
ตอมดอก (ชุมดอก) ลายกานต์ก้อน ลายลมพัดซ้ายขวา ลายลมพัดพรวด เป็นต้น เสียงป้องกลาง
เหล่านี้ก็ยังก้องอยู่ในหุบองน้ำตันตระคูญตระคลุว่าฯ ถ้าไม่ออกก้าวขึ้นจะไม่ได้ยินเสียงป้องกลาง
ของป้องกลางกระหอบกันอย่างนั้น จึงเกิดความคิดสร้างสรรค์ของคนตระหันแลียนเสียงลูกป้องกระหอบ
กัน แรกที่เดิยวนี้ไม่ได้เสียงไม่เกรง ไม่ให้เราเท่ากับมาจึงใช้เรียกนก หรือ ไม่นื้อ
แข็ง โดยเฉพาะไม่ยะหาด มากเห็นเสียงลูกป้องกระหอบสั่งฯ แล้วมุกกรือยเป็นโน้ต ใช้ไม้ตีกระหอบ
ให้เกิดเสียง เมื่อจากมีขันดาหนังจึงไม่ใส่ร่างอย่างธรรมชาต แต่ใช้มุกกับคมไม้ หรือแหนวนไว้
กับหลักที่แน่นแรง แล้วเกี่ยวลีกปลายนหนึ่งด้วยเท้ามุกเล่น และเรียกคนคือตันตระหันนี้ว่า ป้องกลาง
ตามลักษณะเสียงและที่มาตั้งกล่าว

ចិត្ត, ខែ

7. ชิง, ขอ หรือ ขอยกอ ตามประเพณีแล้วใช้
แขวนคอกสัตว์เสียง หลวงวัวควาย มีหลายขนาด
บางครั้ง ก้านนั้นยังใหญ่บ้านนำมานำใช้ตีสัญญาณ
เมื่อกว่า กะล้อ หรือ เกราะ^{๑๙} ที่เห็นในภาพ
ให้เปรียบดีสักว่าเสียงหนึ่งหนึ่งเสียง หรือ กระพริบ
หลาๆ ๆ ก็ เป็นสัญญาณบอกวัวควายยัง
อยู่ในบริเวณที่เสียงไม่ได้หายไปไหน ถ้ามาตีด้วย^{๒๐}
นำมายกไว้ให้ประกอบจังหวะในเพลง

สนุกสนาน หรือเพลงกีฬากับบรรยายการท่องทุ่งท้องนา
สุดแล้วแต่ความประสงค์ของผู้ประพันธ์เพลง

เครื่องดื่มที่ทำด้วยโลหะ เครื่องดื่มที่ทำด้วยโลหะ ได้แก่ ฉีบ ชาบ ระนาดทองหรือ
ระนาดเหล็ก ซึ่ง มีหัวทึบ และขิม ซึ่งเป็นเครื่องดื่มกระถูลาภย แบ่งช่องออกไปอีกหลาย
ชนิด มีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

1. ฉีบ ฉีบเป็นโลหะหล่อหนา มีเส้นผ่าศูนย์
กลางประมาณ 6-6.5 ซม. ชุดหนึ่งมี 2 ฝา เจาะรูว้อยเชือก
ใช้ตีกระแทกกัน ถ้าตีเบียง ๆ คือ ให้ขอบฝาล่างและขอบ
ฝาบนกระแทกกันหมิ่น ๆ ก็จะมีเสียงฉีบ ถ้าตีกระแทกกัน
พอตีจะมีเสียง กับ ฉีบ ฉีบมีเสียงฉีบ - ฉีบ

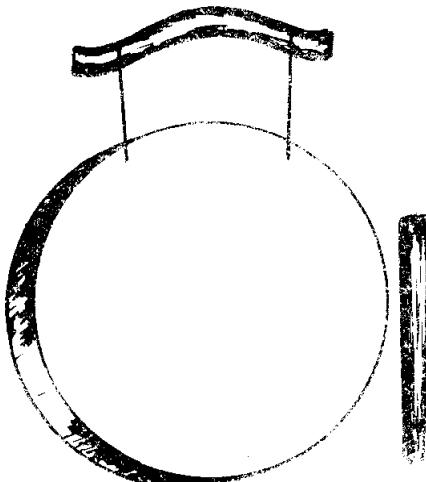
ฉีบเป็นเครื่องประดับจังหวะที่ต้องใช้ในวงดนตรีทุกชนิด ทั้งการสมวงแบบ
ฉบับ และการสมวงพื้นบ้านทุกท้องถิ่นก็จะมีฉีบอยู่ด้วย ในวงแบบฉบับ เช่น วงเครื่องสาย
วงโหน และวงปี่พาทย์ ฉีบจะทำหน้าที่เป็นหลักของการบรรเลงร่วมกับกลอง รักษาจังหวะ
ให้เข้าเร็ว慢 สมอ กัน ถ้าฉีบตีไม่ถูกจังหวะ วงดนตรีก็จะล่ม คนส่วนมากจึงพากันเข้าใจผิด
คิดว่า ได้ ก็ตีฉีบได้ เพราะตีอยู่ 2 ลักษณะเท่านั้น คือ ไม่ถึง กับ จังหวะฉีบอาจไม่ตี
ฉีบ ฉีบ เสมอไป ถ้าท่านลองฟังเพลงมาก ๆ ท่านอาจจะได้ยินว่าบางเพลง บางตอน มีแต่
เสียง ฉีบ-ฉีบ-ฉีบ ไม่มีฉีบ หรือบางเพลงตี ฉีบ-ฉีบ-ฉีบ ก็มี ฉีบ เป็นเรื่องน่าสนใจคือ
อย่างยิ่ง ขอฝากให้ท่านลองเลือกฟังเพลงอกรสสำเนียงจีน เพลงอกรภาษาต่าง ๆ ตลอดจนเพลง
ประเภททุกอย่าง เพลงหน้าพาทย์ต่าง ๆ ท่านจะได้ยินเสียงการตีฉีบไม่เหมือนกันทุกเพลง

2. ชาบ เป็นโลหะหล่อเช่นเดียวกัน รูปทรงคล้ายฉีบ แต่หล่อบางกว่าແื่องออกไปคล้ายจาน มีขนาดใหญ่
และกว้างกว่าแบ่งเป็น 2 ขนาด คือ ขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ เรียกว่าชาบเล็ก มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 12-14 ซม.
ชาบใหญ่ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 24-26 ซม. เมื่อตีแล้วจะได้ 2 เสียงคือ แบ่ง-ชาบ ใช้ชาบที่ขัดจังหวะกับ
ฉีบให้การบรรเลงสนุกครึกครื้นกัน ในการสมวงบางประเภทไม่ใช้ เพราะเสียงอึกทึบเกินไป (ในเรื่องของชาบนี้
คุณหญิงชั้น ศิลปบรรเลง ได้กรุณาอธิบายเพิ่มเติมให้ว่า
“ชาบใหญ่ มีขอบกว้างประมาณ 15 นิ้ว ปูมกลางเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 4 ½ นิ้ว มีขอบบาง

กว่าจานเล็ก เวลาตี ๆ ให้เสียงดัง แสลงฯ”)

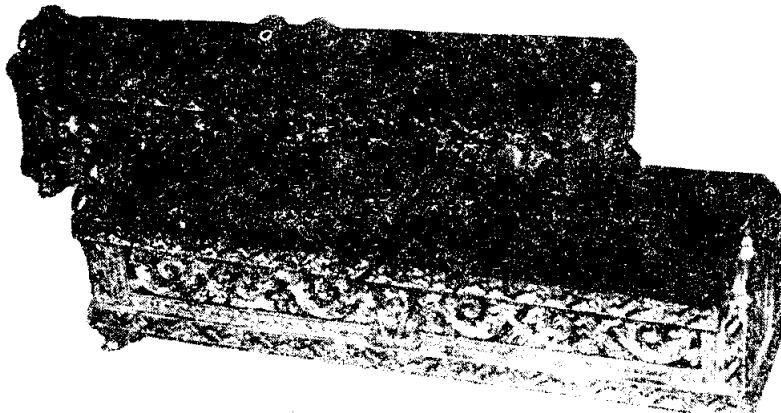
ฉบับภาษาไทยใหม่ (๒) เร็ว ๆ นี้²⁰

เครื่องดนตรีคือชนิดหนึ่งที่มีรูปร่างกล้ามตามลักษณะแล้วดี คือ ตัวร่างจะเป็นคุณที่มีชีวิต ตัวไปบรรเลงได้กรรณแบบทำให้ได้รับ

“แต่ ห้ามตักก่อนจะเสร็จ รูปงาม ไม่มีข้อกาก แล้วหุบเสียงเด็ดขาด ตัวจะเป็นงานทางเท้าจานเล็ก หน้ากว้างประมาณ ๔ นิ้ว มีหูลบราบประยุกต์ น้ำ ไม่ตีทำด้วยไม้ไผ่ ก่อ ให้ตีไปก่อนและจีบ”

3. ระนาดทอง หรือ ระนาดเหล็ก คือระนาดที่ทำด้วยโลหะ ถักฐานระนาดทำด้วยทอง ถักฐานระนาดทำด้วยเหล็ก เป็นจุดที่หันทองเหลือง ราคาแพง จึงใช้เหล็กทำเป็นส่วนมาก จึงเรียกว่าเหล็ก ขนาดเหล็ก ฐานเหล็ก ถักฐานเดียวโลหะ น้ำ ยาว ๆ ขนาดกว้างประมาณ ๔-๕ ซม. ยาวประมาณ ๑๙-๒๔ ซม. หนาประมาณ ๑ ซม. เป็นโลหะหนักจึงร้อนไม่ได้ แต่ใช้วาวเรียบเรียบไม่มีร่องรอยเสื่อมเสื่อ ใช้ได้ สะดวกในการเคลื่อนย้าย แบ่งเป็น ๒ ชนิดคือ

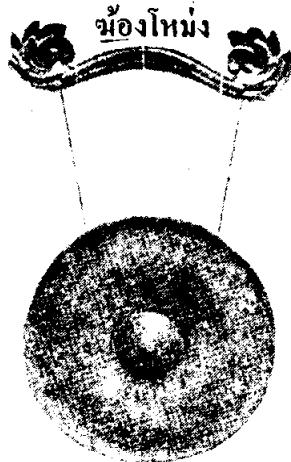
3.1 ระนาดเงินเหล็ก มีเสียงสูงกว่าระนาดทั่วไป มีจุดที่หัน ๒๐-๒๑ ถูกถักฐานมีขนาดกว้างยาว ไม่เท่ากันทุกถูก เพราจะเสียงแตกต่างกัน

20 ณัต ภานกมล, เครื่องดนตรีและภารท์เรืองแหงขอภารกิจ (เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเพื่อพัฒนานวัฒนาไทย) (เขียนใหม่ : วิทยาลัยครุภัณฑ์ไทย, ๒๕๒๔), หน้า 2.

3.2 ระนาดหุ่มเหล็ก มีเสียงต่ำกว่าระนาดເອກເຫັນສູງກະນາດ 16-17 ລູກ

ระนาดທອງ ທີ່ວິວ ຮະນາດເອກເຫັນສູງໃຫ້ໄມ້ຕີ 2 ອັນ ຄລ້າຍໄມ້ຕີຮະນາດເອກ ແຕ່ມີແພັນຫັນດົບຫຼຸມຮອບຜ້າ ອີກທີ່ທີ່ນີ້ ເວລາຕີແພັນຫັນດົບຈະກະກະບຸລູກຮະນາດ ໃຫ້ເສີຍກັງວານໃສ ໄນຕີຮະນາດຫຼຸມເຫັນສູງໃຫ້ແພັນຫັນຫາກວ່າຫຼຸມ ຮະນາດທອງ ທີ່ວິວ ຮະນາດເຫັນສູງ ໃຫ້ພສມໃນວັນປີພາຫຍໍ ແລະວັນໂຮ້ ອາຈໃຫ້ໃນວັນເຄື່ອງສາຍພສມນຳງ ເຊັ່ນ ວັນເຄື່ອງສາຍພສມຮະນາດທອງ ເປັນຕົ້ນ

4. ໜັ້ງ ຂ້ອງມື້ງປ່າງຄລ້າຍຈານ ແຕ່ໂລຫະໜ່ວຍຫາກວ່າ ມີປຸ່ມກລມຕຽງກລາງ ມີຫຼານແຜ່ອອກໂດຍຮອບ ແລ້ວທັກຈຸນເປັນຂອບ ມີໄມ້ຕີຕຽງປຸ່ມກລາງໃຫ້ເກີດເສີຍ ໄດ້ປຸ່ມ (ປຸ່ມດ້ານໃນ) ມີຂຶ້ນພສມຕະກ່ວາວັງທີ່ປຸ່ມ ເພື່ອໃຫ້ເກີດເສີຍກັງວານຕ່າງໆ ຖ້າໃນເວລາຕີ ຂ້ອງເປັນເຄື່ອງຕີໂລຫະຕະກູລໂທໝູ່ ແບ່ງຢ່ອຍເປັນໜັ້ງໜັດຕ່າງໆ ດັ່ງນີ້

4.1 ໜັ້ງໂຫັນ ເປັນໜັ້ງສູກເຖິງມີຫານາດເສັ້ນຜ່າ ຜູ້ນັກກລາງຕັ້ງແຕ່ 30-45 ຊມ. ໃຫ້ແຂວນຕີດ້ວຍໄມ້ຕີໜັ້ງ ມີເສີຍດັ່ງໂທ່ມ່ງ ຖ້າ ແຕ່ເດີມໃຫ້ເປັນເຄື່ອງບອກເວລາໃນເວລາກລາງວັນ ແລະໃຫ້ເປັນສັນຍູ້ານກາຣເຮັກຜູ້ນໃນກາຣແສດງໂຂນລະຄາ ເປັນຕົ້ນ

4.2 ໜັ້ງເໝັ່ງ ມີລັກະນະຄລ້າຍໜັ້ງໂທ່ມ່ງ ແຕ່ຫານາດເລັກກວ່າເສັ້ນຜ່າຜູ້ນັກກລາງປະມານ 19 ຊມ. ໂລ່ວໜ່ວຍຫາກວ່າ ໃຫ້ໄມ້ແກ່ນທ່ອນກລມເລັກ ຖ້າ ເວລາຕີເສີຍດັ່ງເໝັ່ງ ຈຶ່ງເຮັກ ພັ້ນເໝັ່ງ ໃຫ້ຕີໃນວັນບັວລອຍ

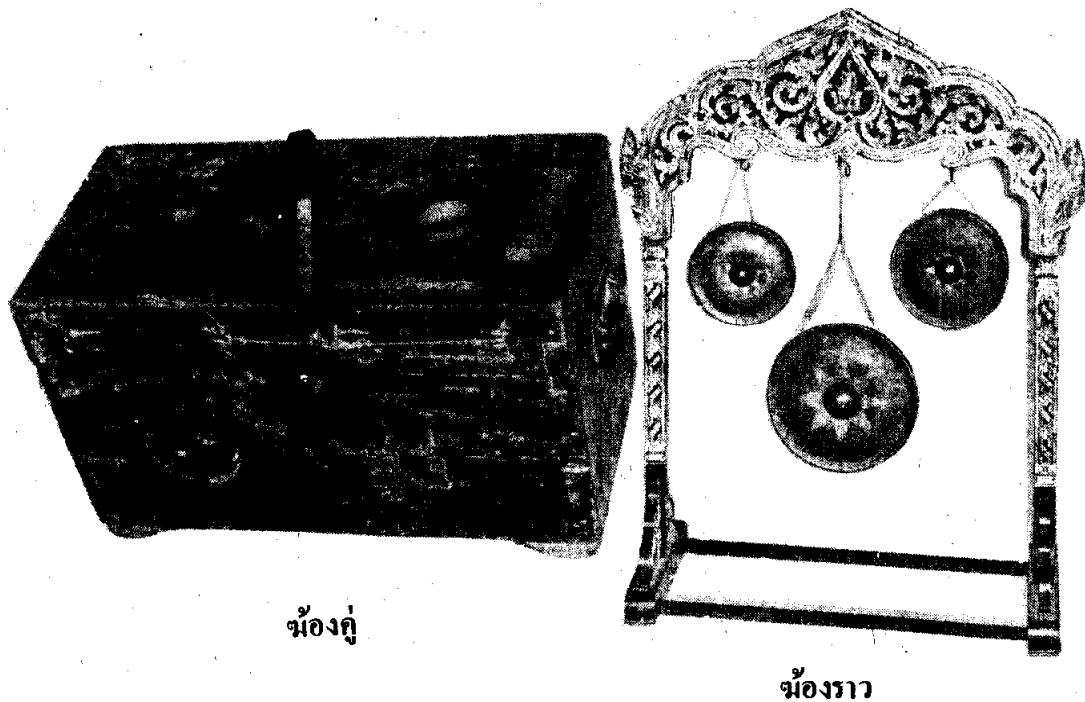
4.3 ໜັ້ງໜຸ່ຍ (ໜັ້ງໜຸ່ຍ ທີ່ວິວ ອັນ ຜ້ອງໜັ້ງ) ເປັນໜັ້ງຫານາດໃຫຍ່ເສັ້ນຜ່າຜູ້ນັກກລາງປະມານ 80 ຊມ. ເມື່ອໃຫ້ໄມ້ຕີຈະມີເສີຍໜຸ່ຍທີ່ວິວຫຸ່ຍ ກ້ອງກັງວານໄປໄກລ ໃຫ້ເປັນໜັ້ງຕີໃນກາຣພິທີ່ນົມກລົດຕ່າງໆ ແລະອາຈະເກີນໃຫ້ຕີເປັນສັນຍູ້ານໃນກອງທັພ ທີ່ວິວໃນກາຣຄົກສົງຄຣານ²¹ ຈຶ່ງໄດ້ຮູ້ວ່າ ຜ້ອງໜັ້ງ ດ້ວຍນອກຈາກນີ້ຢັງພບວ່າໃຫ້ໃນວັນກລອງເວວ (ວັນຕິ່ງນັ້ງ) ເປັນວັນເມື່ອກາກເໜືອ ໃຫ້ປະກອບກາຣພິອນເທິຍນ ພິອນເລັບ ປະກອບກາຣແກ່ຄວ່າການທີ່ວິວການບຸນຍູ່ຕ່າງໆ

4.4 ໜັ້ງກຸ່ ເປັນໜັ້ງໜ່ວຍຫານາດເລັກເສັ້ນຜ່າຜູ້ນັກກລາງປະມານ 12 ຊມ.-2 ລູກ ລູກທີ່ເສີຍສູງ ລູກທີ່ເສີຍຕໍ່ ຮ້ອຍເຊື້ອຜູກຄວ່າລັງກັນຮາງເປັນທີ່ໄມ້ສື່ເຫັນສິ່ນ ມີຝາປິດ ໃຫ້ພສມວັນໃນກາຣບຣາລົງປີພາຫຍໍເຄື່ອງຫ້າຍ່າງເບາປະກອບກາຣແສດງໂທ່ຮາແລະລະຄອນຫາຕີ

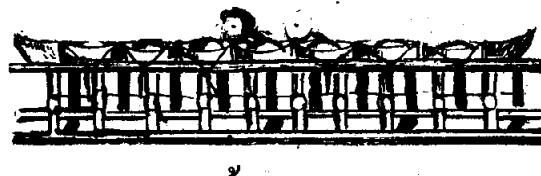
4.5 ໜັ້ງຮາວ (ໜັ້ງຮະເບັງ) ເປັນໜັ້ງ 3 ໃບ ຂາດລົດຫັ້ນກັນ ໃຫ້ແຂວນບ່ນຮາວຕີໄລ້ເສີຍ ສູງ-ກລາງ-ຕໍ່າ ຈຶ່ງເຮັກກວ່າ ຜ້ອງຮາວ ແຕ່ເດີມໃຫ້ປະກອບກາຣເລັ່ນມທຣສພໂນຮາພ໌ຫົນດ

²¹ ທັນທີ ອູ້ໂພທີ, ເລມເຕີມ, ໜ້າ 21.

หนึ่งที่เรียกว่า “ระเบง” จึงมีอีกชื่อหนึ่งว่า น้องระเบง ปัจจุบันใช้ในการสมวงปีพาทย์เครื่องใหญ่ วงปีพาทย์มอยู่เครื่องใหญ่ และการสมวงกลองปูเจ (กลองกันยาวของไทยใหญ่) ใช้ในขบวนแห่ครัวทาน และประกอบการพันดาว เป็นต้น

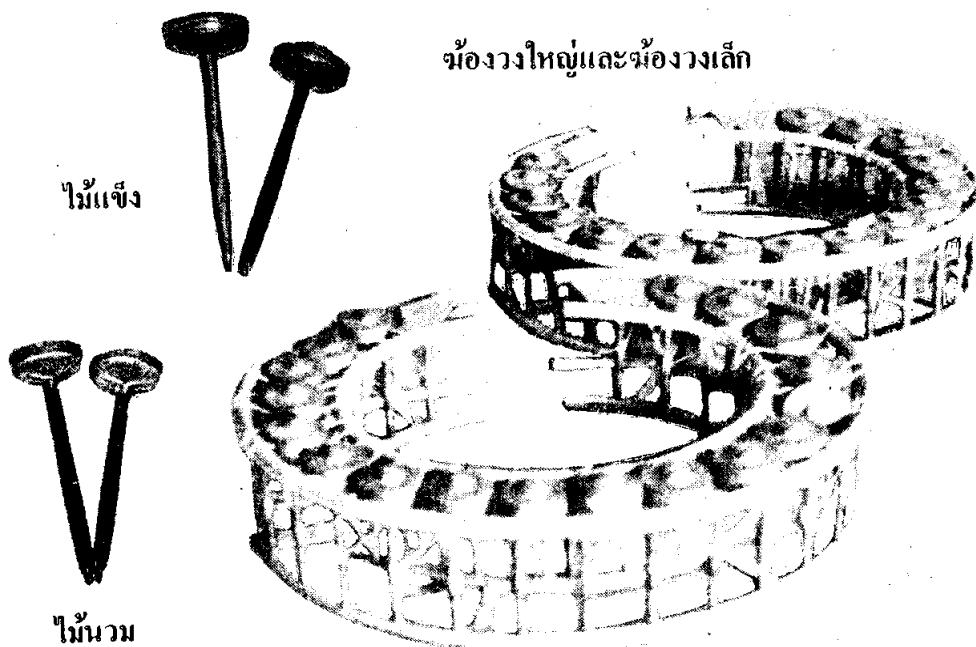
4.6 น้องรา เป็นผ่อง 7-8 ลูก 7 เสียง ผูกควาลงกับร่างเป็นร่างยาว ผูกเป็นคู่ เป็นร่างละ 14 ลูกก็มี สันนิษฐานว่าเป็นช่อของขวา เพราะปัจจุบันก็ยังมีเชือยในวงปีพาทย์ ของขวา ไทยอาจเคยรับมาใช้ แล้วมาดัดแปลงกับผ่องที่มีอยู่แล้วเป็นผ่องวง

น้องรา

4.7 น้องวงใหญ่ เป็นการนำช่อของนาดต่าง ๆ ที่มีขนาดและเสียงเหมาะสม ประกอบกับความคิดที่ได้จากผ่องร่างมาคิดสร้างผ่องวงขึ้น โดยใช้ตันหวานมาดัดโถง 2 ชั้น ทำเป็นโครงแขวนลูกผ่อง 16 ลูก ลูกผ่องมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 12-17 ซม. เว้นโครงหวานไว้ให้คนตีเข้าไปนั่งตรงกลาง หมุนตีได้เกือบรอบตัว ใช้มีดี 2 อัน

“ผ่องวงใหญ่เป็นผู้นำหรือเป็นหลักในการบรรเลงเป็นหลักในด้านทำนองเพลง เพลงทุกเพลงจะมีท่าทางหลักหรือทำนองแม่นบท เรียกว่า ลูกช้อง (basic-melody) ในกรณีต่าง เพลงคือตัวจังหวะแต่งลูกช้อง (เนื้อเพลง) ก่อน และต่อมาจังหวะให้แก่ลูกศิษย์ ลูกศิษย์ก็จะแปลลูกช้องนี้ออกเป็นทำนองหรือทางต่าง ๆ ให้เข้ากับเครื่องดนตรีที่ตนบรรเลง ในวงปีพายัปปอง วงใหญ่จะทำหน้าที่บรรเลงลูกช้อง หรือ ทำนองแม่นบท เป็นหลักให้ระนาด ปี ผ่องวงเล็ก ฯลฯ แปลทำนองหลักนี้ออกเป็นทำนองเต็มให้เข้ากับเครื่องของตน โดยอาศัยปฏิภูติภานไหว้พริบอย่างยอดเยี่ยม”²²

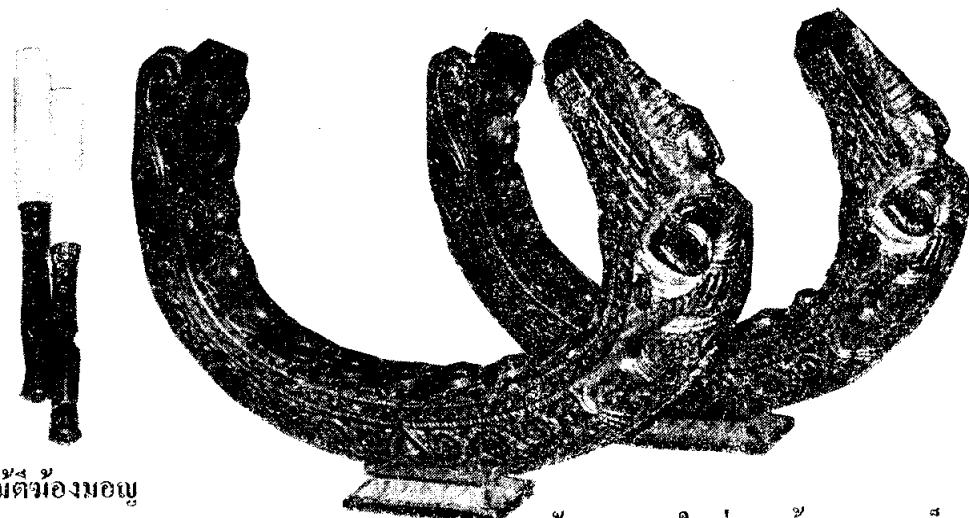
4.8 ผ่องวงเล็ก คล้ายผ่องวงใหญ่ ต่างกันตรงลูกช้องมีขนาดเล็กกว่า คือ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 9.5-13 ซม. และมี 18 ลูก จะให้เสียงสูงกว่าผ่องวงใหญ่ ผ่องวงเล็กมีหน้าที่แปลทำนองแม่นบทที่ผ่องวงใหญ่เล่นให้เป็นทำนองเต็มหรือทางของผ่องวงเล็ก ทำให้เสียงไพเราะขึ้น

ไม่ใช่ตัวผ่องวงใหญ่และผ่องวงเล็ก มีทั้งไม้แข็งและไม้软 เช่นเดียวกับไม้ตระนาด แต่ขนาดไม่เหมือนกัน ถ้าเป็นไม้แข็งใช้แผ่นหนังดิบทั้งชิ้น ถ้าเป็นไม้软 ใช้ผ้าพันแแล้วใช้ด้ายถักสลับ

4.9 ผ่องนอย มีลักษณะคล้ายผ่องวงของไทยแต่ของมองุนีดวังตั้งตั้งชั้น 2 ชั้ง

22 อุทิศ นาครสัสดี, ทฤษฎีและปฏิบัติคิดนศรไทยภาค 1 ว่าด้วยหลักและทฤษฎีคิดนศรไทย, (กรุงเทพฯ : เทพนินมิตรการพิมพ์, 2522) หน้า 16-17.

ขี้แขวง มี 2 ขนาด เช่นเดียวกันเท่ากัน ช่องมอญวงใหญ่ และช่องมอญวงเล็ก แต่ทั้ง 2 ขนาด มีจำนวนถูกสมองวงละ 15 ลูก เท่ากัน ใช้ไม้สัก 2 อัน เป็นไม้มีน้ำหนักหนัก ช่องมอญใหญ่ใช้สมวง ในวงปีพายมอญโดยเนพะ

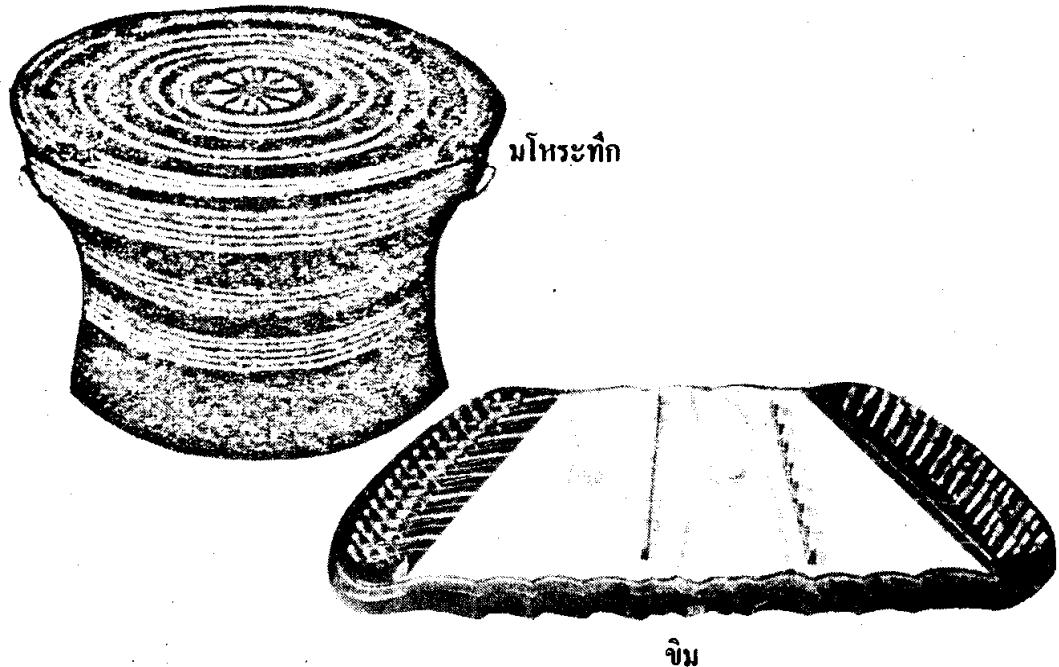
4.10 วงน้องชัย มีลักษณะคล้ายช่องราوا แต่มีผู้ชัก 7 ลูก 7 เสียง แกรนให้ลดหลั่น กันในระหว่างท่าน ศ.ดร.อุทิศ นาคสรวัสร์ตี เรียกชื่อวงนี้ว่า โน้มราوا ชื่อของนิติที่ปรึกษาและเป็น เนื่องมาจากการทดสอบปีพายด้วยตัวบรรพ์ ที่ใช้ประกอบการแสดงละครตัวบรรพ์ (ตึก ดำเนบรรพ์เป็นเชื้อโรงละครของเจ้าพระยาเทเวศร์ วงศ์วิริย์วนิช (มร. หลาภุ กุญชาร)) ลักษณะ การให้เสียงช่องหล่าย ๆ ใบ เพื่อให้มีหลาย ๆ เสียง ใช้ไม้แกรนตัดจากบีกนี

“ชาวไทยใหญ่ หรือ ชาวใต้ ทางภาคเหนือ มีช่องชุดเรียงกันไปตั้งแต่ขนาดเล็กถึง ขนาดใหญ่ ตั้งแต่ 5 ลูก ขึ้นไปจนถึง 12 ลูก แต่ที่พบทั่วไปมากเป็น 7 ลูก ไจ่นาดตั้งแต่ชั้นกรวย ไปจนถึงช่องเหม่ง เรียกว่า ช่องเชิง ประกอบ การละเล่นช่องเชิง (มอง หมายถึงชั้น, เชิง หมายถึง ชุด) มองเชิง คือ ช่องชุด ใช้ในช่วงแห่งเครื่องปีพายท่านรอบบริเวณรั้วในงานบวช หรืองานออกพรรษา เป็นต้น ”²³

5. นโภระทึก เป็นกลองโลหะใช้ตีหน้าเดียวทำด้วยโลหะผสมประกอบด้วย ทองแดง ตะกั่ว และ ตีบุกสมกัน มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 65 ซม. สูง 53 ซม. หน้ากลองกว้าง กว่าด้านก้นกลอง คอตลงไปเป็นแหวน มีหูตัว 2 ข้าง ใช้ไม้พันผ้าที่มีเชือกถักกันรุ่ย ตี 2 อัน อาจารย์ชนิด อุย়ুপৰ্চ

23 คณิต วนากมล, เอกสารชุดเดิม, หน้า 2.

สันนิษฐานว่าเป็นกลองโบราณที่ใช้ในแหลมอินโดจีนนี้ แต่ยังไม่ทราบดุกกำเนิดแน่นอน
ปัจจุบันกลองชนิดนี้ใช้ประโคมร่วมกับเครื่องดนตรี เช่น หูกระซิบ ฯ แล้วประโคม
ร่วมกับชุดวงกลองชนะประกอบพระราชอิสริยยศในงานเสถียรราชดำเนินกรอบวน
พญาตรา

6. ชิน เชื่อกันว่าเป็นเครื่องดนตรีขึ้น แล้วไทยรับมาตัดแบ่งให้เป็นชินแบบไทย
ตัวชินทำด้วยไม้ มีหลักทองเหลืองตรึงอยู่ 2 ข้าง ๆ ละ 42 หลัก เท่ากับจำนวนสายชิน หลัก
ข้างซ้ายสำหรับผู้กษา หลักข้างขวาสำหรับขึ้นสาย สายชินเป็นสายทองเหลือง ตรงกลางตัวชิน
มีลิ้นชัก ใส่ค้อนที่ทำด้วยทองเหลืองเช่นเดียวกัน ค้อนนี้จะใช้หมุนหลักเพื่อขึ้นสาย ใต้สาย
จะมีหย่องพัดสาย มีนมและซ่องเสียงให้เสียงผ่านเข้ามานะ ใช้ไม้ตี 2 อัน ไม่ต้องเหลาให้เล็กเรียว
ส่วนที่ตีเหลาให้แบนใช้ยางแข็ง ๆ แผ่นกว้าง เท่ากับปลายไม้ส่วนที่ตี ติดด้วยกาวเข้าด้วยกัน
นอกจากใช้บรรเลงเดี่ยวแล้ว นิยมนำมาบรรเลงในวงเครื่องสายผสมชิน บางท่านอาจจัดให้
อยู่ในพวกเครื่องสาย

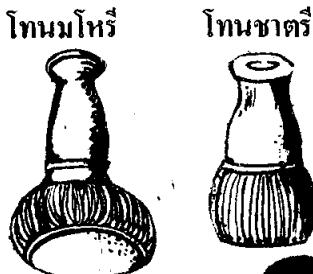
7 กันธ์²⁴ เป็นเครื่องดนตรีให้จังหวะ ทำด้วยลูกพรุน หรือ ลูกกระพรุนเล็ก ๆ
ใช้ในการละเล่นพื้นบ้านอีสานได้ ที่เรียกว่า “เรือนครุณ” (การรำครุณสงกรานต์) นิยมเล่นกัน
ในจังหวัดสุรินทร์ หลังจากที่มีการทำบุญตักบาตร สาดน้ำ รดน้ำอาบน้ำพรแล้ว ก็เป็นการรวม

²⁴ สุรินทร์, สมาคมฯ, การละเล่นและการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นเมือง (สุจิบัตร) ม.ป.ท.,

กลุ่มร้องรำทำเพลง ไปอวยพรตามบ้านที่ขอบพ่อนบือกัน การร้องรำนั้นมีเครื่องดนตรี ประมาณ และใช้กันช์ร์เขย่าให้จังหวะสนุกสนานยิ่งขึ้นด้วย

เครื่องตีที่ปั้นด้วยหิน หมายถึงเครื่องกำกับจังหวะที่ใช้หนังเป็น จะปั้นหนังหน้าเดียวหรือสองหน้าก็ได้ โดยปั้นลงไปบนตัวไม้ที่ทำเป็น หุ่น ของเครื่องดนตรีนั้น และใช้ฝามือตีบัง ใช้ไม้ตีบัง ไม่ต้องใช้ไม้แก่นหรือหวาย หรือแซ่ หรือค้อน กีดสุดแล้วแต่ชนิดของกลอง ในภาษาดนตรี เรยก เครื่องตีที่ปั้นด้วยหนังที่ใช้กำกับจังหวะนี้ว่า “เครื่องหนัง” เครื่องหนังเป็นหลักของวงดนตรีทุกชนิด เพราะทำหน้าที่คุมจังหวะใหญ่ มีจังเป็นผู้ช่วยคุมจังหวะย่อย (ขออย่าได้สับสนกับผู้ดองวงใหญ่ ผู้ดองวงใหญ่เป็นหลักของวงดนตรีในเด่านำของเพลง) เครื่องหนังจะตีกำกับจังหวะให้เพลงมีลีลา ให้ความรู้สึกต่าง ๆ กัน เช่น สง่างาม เคร่งชรีม เร่งรีบ ฯลฯ จังหวะที่เกิดจากการตีเครื่องหนังนี้ เรียกว่า “หน้าทับ” (ดูในบทต่อไป) เครื่องหนังแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ประเภทชิงหนังหน้าเดียว (ดูแผนผังประกอบดังแต่ข้อ 1-5) และ ประเภทชิงหนังสองหน้า (ดูแผนผังประกอบดังแต่ข้อ 6-25) รายละเอียดของเครื่องหนัง มีดังนี้

1. โภน (ทับ) โภนแต่เดิมเรียกทับ เป็นกลองปั้นหนังหน้าเดียวมีใช้มาแต่โบราณ เข้าใจว่าจะมีใช้มาก่อนสมัยอยุธยา เพราะในวงໂหร์โบราณที่มีเครื่องดนตรี 4 ชิ้น ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ก็มีโภนหรือทับกำกับจังหวะอยู่แล้ว แบ่งเป็น 2 ชนิดคือ

โภนໂหร

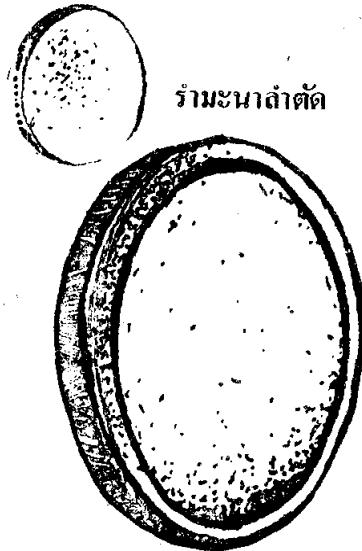
1.1 โภนໂหร ตัวโภนทำด้วยดินเผา เส้นผ่าศูนย์กลางด้านขึ้นปั้นหนังประมาณ 22 ซม. ใช้เส้น hairy ลีก ๆ ไงเร่งเสียง ตีด้วยมือ ใช้ตีสอดสลับกับรำมະນາມໂหร ในวงเครื่องสายและวงໂหร

1.2 โภนชาตรี ตัวโภนทำด้วยไม้ หน้าโภนเล็กกว่าโภนໂหร ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 17 ซม. ใช้หนังเรียด²⁵ ไงเร่งเสียง ตีด้วยมือ ใช้ 2 ลูก ตีคนละลูก มือหนึ่งตีอีกมือหนึ่งโดยบิดเบิดลำโพง ให้เกิดเสียงตามต้องการ ทำหน้าทับในวงปีพาทย์เครื่องห้าอย่างเบา ประกอบการแสดงละครโน้ตราชารีและหนังตะลุง หรือใช้ในวงໂหร เวลาบรรเลงอุกกาชาดหรือตะลุง

²⁵ หนังเรียด คือ หนังตัดเป็นเส้นยาว ๆ ใช้ร้อยกลอง และตะโพน (คุณหญิงรืน ศิลปบรรเลง)

2. รำนาเป็นกลองปีงหนังหน้าเดียว เป็นกลองสันคล้ายชาม ปีงหนังตรึงด้วยหมุดโดยรอบตัวรำนาทำด้วยไม้ ตีด้วยมือ เท่าที่พบรำนามี 3 ชนิดคือ

รำนาໂຫຣ

2.1 รำนาໂຫຣ เป็นรำนาที่มีขนาดเล็กที่สุด มีเส้นผ่าศูนย์กลางหน้ากlongยาวประมาณ 26 ซม. ตัวรำนากว้างประมาณ 7 ซม. ตีด้วยมือให้สอดสลับกับโหนมໂຫຣปัจจุบันมักใช้คนตีคนเดียวกัน คือ ตีหั้งโหน และรำนา ใช้ทำนาทับในวงเครื่องสายและวงໂຫຣ เครื่องเล็ก ถ้าเป็นวงໂຫຣเครื่องคู่ หรือ เครื่องใหญ่ นิยมใช้กลองแบกคู่หนึ่ง

2.2 รำนาลำตัด เป็นรำนาขนาดใหญ่กว่ารำนาໂຫຣ คือ มีเส้นผ่าศูนย์กลางหน้ากlongยาวประมาณ 41 ซม. ตัวรำนากว้างประมาณ 7 ซม. จึงมีเสียงก้องกังวนกว่า เป็นเครื่องจังหวะสำคัญประกอบการเล่นเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่เรียกว่า “ลำตัด” เထยเรียกชื่อว่า “รำนาลำตัด”

2.3 รำนาพื้นเมืองอีสาน เป็นรำนาขนาดใหญ่ที่สุด มีเส้นผ่าศูนย์กลางหน้ากlongยาวประมาณ 50 ซม. ตัวรำนามีขนาดกว้างมากประมาณ 35 ซม. คล้ายกลองรูปร่างอ้วนเตี้ย แต่ด้านหลังเบิดโล่งใช้แผ่นหนังหุ้มหั้งลูก มีน้ำหนักเบายกขึ้น ใช้ฝ่ามือตีเสียงต่ำก้องกังวน ใช้แทนเสียงเบส ใช้ประกอบการละเล่นของชาวอีสานเห็นอ เช่น การรำกลองยาวของชาวมหาสารคาม ใช้กลองยาว 4 ลูก รำนา 1 ลูก ช่อง 2 ลูก และฉาน เป็นต้น

กลองยาว

3. กลองยาว เป็นกลองปีงหนังหน้าเดียวรูปร่างคล้ายโหนขนาดใหญ่ หน้ากlongกว้างประมาณ 21 ซม. มีหูกลองสำหรับยึดเชือกหมุนหัวท้าย มีสายสำหรับสะพายบ่า ตีด้วยมือ ถ้าเล่นโดยโคนใช้กำปั้นตี คอกของ ศีรษะโหม่ง เช่นกระทุก ก็ได้ เป็นกลองที่เล่นได้สนุกสนานมาก และเข้ามาเกี่ยวข้องกับประเพณี โดยเฉพาะภาคกลางมากที่สุด เช่น ตรุษสงกรานต์ งานอุปสมบท มักจะมีขบวนแห่ต่างๆ ก็จะมีขบวนกลอง

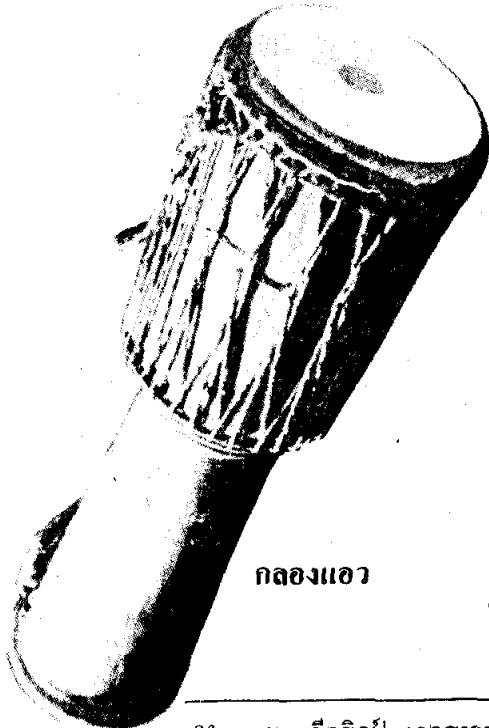
ยาวหรือเสิดเทิง นำขบวนให้สนุกสนานครึ่งครึ่ง

(คุณหญิงชิน ศิลปบรรจง)ได้กรุณาเล่าประวัติของกลองยาวเพิ่มเติมไว้ว่า “เมื่อวานนี้ พม่า ซื้อ หม่องสีขาว นำเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 5 มีนักแต่งเพลง แต่งไว้ดังนี้

“ທຸກເລ ທຸກເລ ທີ່ນີ້ຈະເຫັນມາໃໝ່ ຕາມມາເນື້ອງໄທຢູ່ເປັນຜູ້ໃຫຍ່ຕີກລອງຍາວ ຕີວ່ອງ ຕີໄວ
ຕີໃຫ້ຈັງຂະ ທີ້ນີ້ຈະກະເປັນເພັນກරາວ ເລື່ອງຊື່ອສືບຍາວຕີກລອງຍາວສັດໄດ ສັດໄດ ດີວ່າ ເພີ່ນ
ໄປຈາກຊື່ອ ສຸໄດວງ)”

4. ກລອງຍາວຄອດກລາງ ກລອງໜີນິດນີ້ຜູ້ເຂົ້າມາຢັງແຫຍງຕຶງ ກລອງພື້ນເນື່ອງຂອງກາຕໍ່ເກີດ
ທີ່ມີຽຸປ່າງຄລ້າຍ ຖ້າກັນຫລາຍຂນາດ ຈຶ່ງຈັດໃໝ່ມາຮົມຍູ້ໃນປະເທດເດືອກກັນ ລັກຊະນະທີ່ຄລ້າຍກັນ
ກີ່ຄົວ ເປັນກລອງປຶ້ງໜັງໜ້າເດືອກ ເປັນກລອງຍາວຄອດກລາງຄລ້າຍສະເວົາ ປລາຍບານເປັນລຳໂພງ
ບຣິເວັນຄອດກລາງຕຶງປລາຍລຳໂພງອາຈະຄອດມາກນ້ອຍແຕກຕ່າງກັນ ກລອງປະເທດນີ້ແປ່ງອອກ
ເປັນ ກລອງລາວ ກລອງແວ້າ ແລະ ກລອງປູ້ເຈ່າ²⁶

4.1 กลองหลวง “หลวง” หมายถึงให้ญี่ หมายถึงกลองลูกใหญ่ที่สุดในประเภท กลองยาวคอดกlongนี้มีขนาดยาวประมาณ 3.00-3.50 เมตร หนักกลองกว้างประมาณ 60 ซม. ต้องวางลงบนล้อเลื่อน ใช้คนหลาย ๆ คนลาก เวลาตีต้องขึ้นนั่งคร่อมตี ใช้ตีด้วยมือของชาชีงมี ผ้าพันมือ ทำเป็นรูปกรวยแหลม แล้วใช้ปลายกรวยแหลมไปกระแทกหนักกลอง ใช้ตีเป็น สัญญาณวันพระ หรือใช้ตีเดียว หรืออีกประสมกับวงกลองแアウ ประกอบการพ้องพืนเมือง หรือการพ้องแห่ครัวทาน ก็ได้ หรืออาจใช้ตีประภาดกันก็ได้

⁶ ยงยุทธ ชีรศิลป์, เอกสารชุดเดิม, หน้า 4

4.2 ກລອງແວ່າ ມີຫລາຍຊື້ອ່ານ ກລອງຕຶ້ງ
ນອ ທີ່ອກລອງຕຶ້ງໂນງ ກລອງແວ່າມີຽບປ່ວ່າຄັ້ງຄ້າຍກລອງ
ຫລວງແຕ່ເລັກກວ່າ ດື່ນ ຍາວປະມານ 175 ຊມ. ໜ້າ
ກລອງກວ້າງເພີ່ງ 30 ຊມ. ເປັນກລອງໜ້າເດືອນ ໃຫ້ຫາບ
ທີ່ວິໄຈຕັ້ງກັນທີ່ຕີ ບາງທັນອົງຄືນອາຈມື້ນາດສັນກວ່ານີ້ ເຊັ່ນ
ທີ່ແພວ່ ໃຫ້ສະພາຍເຂົ້າສະເວົດີ ໄດ້ ໃຫ້ກລອງແວ່າຜສມ
ວົງດຸຕີເກີ້ມີເມື່ອງກັບ ຕະໂລ້ດໂປົດ ແນ ຈຳອັງທຸຍ່ ໂມ່ງ
ຈາບໃຫຍ່ ເປັນ ວົງກລອງແວ່າ ທີ່ວິໄຈຕັ້ງນີ້ ປະກອບ
ການຝ່ອນແກ່ຮ່ວກການ ທີ່ອງການນຸ່ມຍຸດ່າງ ຖ້າ

กลองปูเจ' **กลองห่างหรือกลองกันโล่ง**

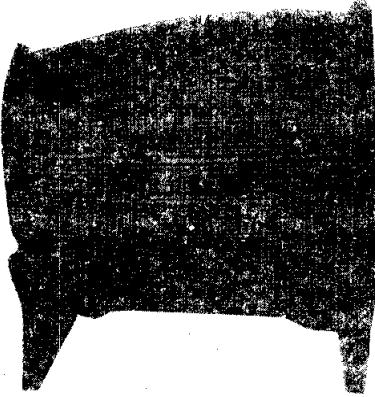
5. กลองห่าง (กล้องกันโล่ง) กลองยาวก็เรียกวัน เป็นกลองพื้นเมืองอีสาน มีลักษณะและขนาดใกล้เคียงกับกลองยาวของภาคกลาง ต่างกันตรงที่กลองยาวกันปิดทึบ แต่กลองห่างไม่ปิดกัน เป็นช่องโล่ง จึงเรียกตามรูปร่างว่า กลองกันโล่ง ทำให้เสียงดังกว้างกว่า ใช้มือตี กลองชนิดนี้ใช้ผสมวงในวงดนตรีของชาวอีสานเหนือ กัน พิน แคน โปงลาง หรือ ในการรำกลองยาว เป็นต้น

6. ตะโพน เป็นกลอง 2 หน้า แต่เดิมใช้ไม้สักทำหุน ปัจจุบันไม้สักหายาก จึงมักใช้ไม้ขันนุน หน้าตะโพนทั้ง 2 หน้าไม่เท่ากัน ต่างกันเล็กน้อย หนึ่งหน้าง 2 หน้า ตึงด้วยสายหนังโยงเร่งเสียง ตะโพนแบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ

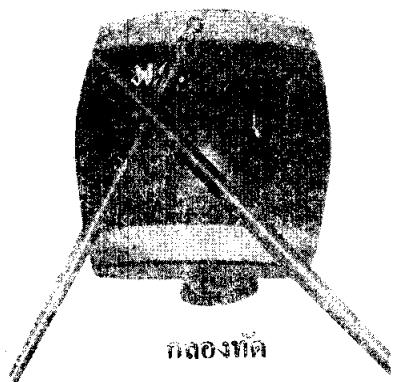
6.1 ตะโพน (ไทย) มีขนาดเล็กตรงกลางปอง หน้าตะโพนด้านกว้าง เส้นผ่าศูนย์กลาง 25 ซม. อีกด้านหนึ่งเล็กกว่า เส้นผ่าศูนย์กลาง 22 ซม. ตัวกลองยาวประมาณ 48 ซม. ใช้มือตีทั้ง 2 หน้า เสียงสูง-ต่ำไม่เท่ากัน ใช้เป็นเครื่องก้ากับจังหวะร่วมกับกลองทัดในวงปีพาทย์ไม้แข็ง

4.3 กลองปูเจ' หรือกลองกันยาว เป็นกลองของชาวกาญจนบุรี (ໄຕ) มีขนาดเล็กกว่ากลองแอوا ยาวประมาณ 140 ซม. กว้างประมาณ 26 ซม. ใช้สะพายตี ตีด้วยฝ่ามือ กำมือ นำมผสมวงในวงกลองปูเจ'ของชาวกาญจนบุรีทางภาคเหนือ ซึ่งประกอบด้วยกลองปูเจ' ห้องชุด 3 ใบ และฉบับใช้แห่ครัวงาน ประกอบการฟ้อนดาบ เป็นต้น

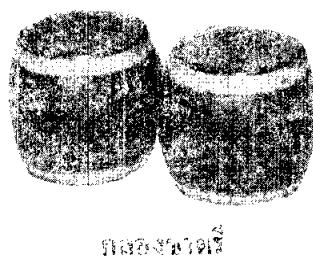

6.2 ตะโพน (มอยู) มีขนาดใหญ่กว่าตะโพนไทย หุ้นตรงกลางไม่ป่อง ตัวกลองยาวประมาณ 70 ซม. หน้าตะโพนด้านกว้างประมาณ 42 ซม. ด้านเล็กประมาณ 35 ซม. ตัวกลองใหญ่กว่าตะโพนไทย เสียงจิงทุมลึกต่ำกว่า ใช้ผู้สมวงในวงปีพากย์มอยูร่วมกับ เปิงมางคอก หรือในวงปีพากย์ไม้แข็งเมื่อบรรเลง เพลงมอยู และใช้ประกอบการบรรเลงเพลงฟ้อน ม่าเมยเชียงตา และฟ้อนเสี้ยวของภาคเหนือ ทางเหนือเรียกตะโพนมอยูว่า เต็งทิ้ง

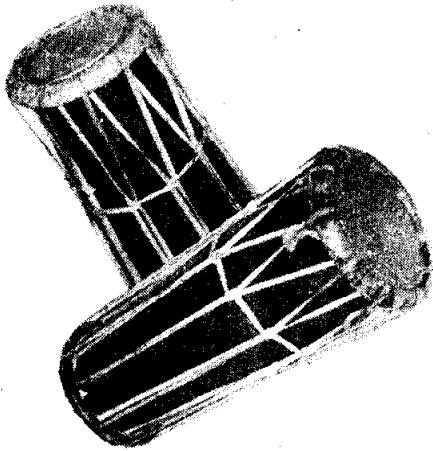
6.3 กลองตะโพน คือ ตะโพนไทย 2 ลูก นำมาใส่ข้างตั้งให้ตั้งคู่กัน ใช้ติด้านบน ด้านเดียวอย่างกลองหัด และไม่ใช้มือตี แต่ใช้ไม้บัวที่ตีระนาดเป็นไม้ตีกลองตะโพน ใช้ในวงปีพากย์ดีกคำบวรพ์ หรือวงปีพากย์ไม้บัวที่บรรเลงในอาคาร กลองตะโพนใช้แทนกลองหัด เพราะหากกลองหัดเสียงตั้งเกินไป ไม่เหมาะสมกับปีพากย์ดีกคำบวรพ์ และปีพากย์ไม้บัวที่

7. กลองหัด เป็นกลอง 2 หน้า ตัวกลองทำด้วยไม้แก่นเนื้อแข็ง กลึงคว้านข้างในให้เป็นโพรง ตรงกลางป่องเล็กน้อย ขึ้นหน้ากลองด้วยหนังวัวหรือหนังควาย ตรึงด้วยหมุด กลองหัดเป็นกลองใหญ่มีเส้นผ่าศูนย์กลางหน้ากลองประมาณ 46 ซม. สูง 51 ซม. ตั้งท้ายเส้าหาดัวผู้ตี ติด้วยไม้ 2 ท่อน ปั๊จุบันนิยมใช้ 2 ลูก เป็นกลองเสียงสูง (กลองตัวผู้) และกลองเสียงต่ำ (กลองตัวเมีย) อย่างละลูก ใช้ทำหน้าที่ในวงปีพากย์ไม้แข็งคู่กับตะโพน

8. กลองชาตรี (กลองตัก) เป็นกลอง 2 หน้า มีรูปร่างเหมือนกลองหัดทุกอย่าง แต่ขนาดย่อส่วน เปรียบเทียบเหมือนแม่กับลูก กลองชาตรีเป็นลูก มีเส้นผ่าศูนย์กลางยาวประมาณ 20 ซม. และสูง 24 ซม. ใช้เป็นคู่เช่นเดียวกัน ใช้ทำหน้าทับในวงปีพากย์เครื่องห้า (เงา) หรือปีพากย์ชาตรีประกอบการแสดงละครโน้ตราชารี

9. กลองแขก เป็นกล่องรูปร่างยาวทรงกระบอก ขึ้นหนัง 2 หน้า ด้วยหนังลูกวัวหรือหนังแพะ มีเส้นหวยเป็นสายโยงเร่งเสียง หนักกลองไม่เท่ากัน หน้าใหญ่เส้นผ่าศูนย์กลางยาว 20 ซม. หน้าเล็กเส้นผ่าศูนย์กลางยาว 17 ซม. ตัวกลองยาว 57 ซม. ใช้ฝาเมือตี ต้องตีเป็นชุด คือ 2 ลูก เสียงสูง (กลองตัวเมีย) ลูกหนึ่ง และเสียงต่ำ (กลองตัวเมีย) ลูกหนึ่ง ใช้กำกับจังหวะแทนตะโพนกับกลองทัดในวงปีพาทย์ และใช้แทนโภนกับรำนาในวงໂหร

10. กลองมลายู มีรูปร่างคล้ายกลองแขก แต่ตัวกลองอ้วนกว่าสั้นกว่า คือตัวกลองยาว 54 ซม. หนักกลองมีเส้นผ่าศูนย์กลางยาว 20 ซม. และ 18 ซม. มีสายหนังเป็นสายโยงเร่งเสียง ใช้มังอ ๆ และฝาเมือตี คือ ใช้มังอ ๆ ตีกลองด้านหน้าใหญ่ และใช้ฝาเมือตีด้านหน้าเล็ก ใช้ประกอบจังหวะในวงปีกลองมลายู วงบัวลอย และวงปีพาทย์นางทรงส์ นอกจากนี้ยังใช้ในกระบวนการแห่พระบรมศาสดาและพระเศศ

11. กลองชนะ มีลักษณะคล้ายกลองมลายู แต่รูปร่างอ้วนกว่า และสั้นกว่า คือตัวกลองยาว 52 ซม. หนักกลองมีเส้นผ่าศูนย์กลางยาว 26 ซม. และ 24 ซม. หนักกลองไม่เท่ากัน มีเส้นหวยเป็นสายโยงเร่งเสียง ใช้มังอโดยตีเหมือนกลองมลายู อาจารย์ธนิต ออย-โพธิ์ สันนิษฐานว่า “เดิมคงนำไปใช้ในกระบวนการพัดและการทำสงเคราะห์ อาจใช้ประกอบการฝึกเพลงอาวุธ จึงตั้งชื่อว่า กลองชนะ ให้เป็นสิริมงคล แต่ในสมัยต่อมา ใช้ประโคมในขบวนเสด็จพญาตรา� และใช้ประโคมพระบรมศาสดา และศพเจ้านาย”

เปีงนาง

12. เปีงนาง (คอก) เป็นกลอง 2 หน้า ข้อมอยุ รูปทรงกระบอกขึ้นหนังทั้ง 2 หน้า ใช้สายหนังโยงเร่งเสียง ขนาดที่นำมาใช้เดียว ๆ ยาวประมาณ 54 ซม. หนักกลองมีเส้นผ่าศูนย์กลางยาว 17 ซม. และ 16 ซม. มีห่วงหนังผูกโยงสายสำหรับคล้องคอ ใช้เดินตีนำขบวนกลองชนะในขบวนเสด็จพญาตรา�หรือประโคมพระบรมศาสดา

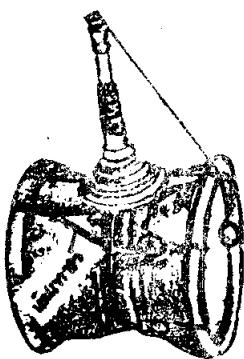
ถ้าใช้อятьมอยุ จะใช้ 7 ลูก 7 ระดับเสียง รูปร่างลดหลั่นไปตามเสียง แล้วแนวเรียงตามลำดับเสียงไว้ในคอกให้คนตีเข้าไปนั่งตรงกลาง จึงเรียกว่า เปีงนางคอกใช้ตีขัดสอดประสานกับตะโพนมอยุในวง

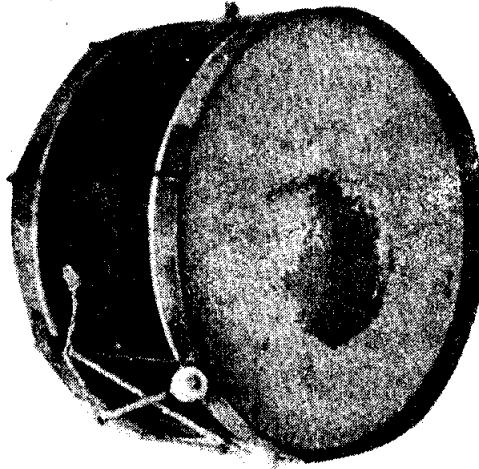
ປີພາຫຍໍມອຄູ ໃນວົງປີພາຫຍໍໄມ້ແໜ່ງ ນໍາມາໃຊ້ປະກອບການບຣາລຶງເພັນມອຄູ ຄຸ້ກັບຕະໂພນມອຄູນ້ຳງ

13. ສອງහ້າ ເປັນກລອງ ຂຶ້ນສອງຫັນສອງທີ່ມີມູນປ່າງຄລ້າຍເປັນມາງ ແຕ່ຍາວແລະໄຫຼຸງກວ່າເລັກນ້ອຍ ຫ້າກລອງ 2 ດ້ານໄມ້ເຖິງກັນ, ຄື່ອ ມີເສັ້ນແຜ່ຄູນຢັກລາງຍາວ 21-24 ທີ່ມ. ແລະ 20-22 ທີ່ມ. ຕ້າກລອງຍາວປະມາດ 55-58 ທີ່ມ. ໃຊ້ມື່ອຕີ້ຫັ້ງ 2 ດ້ານ ເປັນກລອງທີ່ໃຊ້ແຫນຕະໂພນ ໃນວົງປີພາຫຍໍທີ່ບຣາລຶງປະກອບການຂັບເສກາຫຼືກາຮັ້ອກຮ້ອງສ່າງ ກລອງສອງຫັນທາງກາຄເໜືອເຮີຍກກລອງມ່ານ ເປັນກລອງພື້ນເມືອງຂອງກາຄເໜືອ ໃຊ້ຜສມກັບວັດຕົວີ່ພື້ນເມືອງ (ວົງສະລ້ອ ທີ້ງ) ແລະ ວົງກລອງມ່ານໃນການຝ່ອນມ່ານ ໃນຂບວນແຫ່ວ່າວັນ ພ້ອມ ອົງນຸ້ງຕ່າງໆ ຢ່ວ້ອບຣາລຶງເພັນມ່ານ (ເພັນພມ່າ)

14. ຕະໄລ້ດໂປດ ເປັນກລອງພື້ນເມືອງຂອງກາຄເໜືອ ມີມູນປ່າງຄລ້າຍເປັນມາງ ແລະສອງຫັນ ແຕ່ຍາວກວ່າ ຄື່ອຍາວທີ່ສຸດໃນ 3 ຊົ່ວໂມງ ຕ້າກລອງຍາວປະມາດ 78 ທີ່ມ. ຫ້າກລອງມີເສັ້ນຜ່າຄູນຢັກລາງຍາວປະມາດ 20 ທີ່ມ. ແລະ 17 ທີ່ມ. ໃຊ້ຕີ້ດ້ານຫັນເລັກ ເພວະມີຫຼູຮ້ອຍຫົວທີ່ຂອບກລອງດ້ານຫັນເລັກ ຜູກທ້ອຍຕິດກຳບກລອງແວວ ກລອງແວວເປັນກລອງທີ່ມີຄົນຫາມ ດັນຕີກົດເດີນຕີ ຕະໄລ້ດໂປດໃຊ້ຜສມວງໃນວົງກລອງແວວ ທີ່ປະກອບການຝ່ອນແຫ່ວ່າວັນ ຮ່ວມກັບແນ ພ້ອມຫຼູ່ ພ້ອມໂທນິ່ງ ແລະຈາບ

15. ບັນເຫັນ ເປັນກລອງສອງຫັນທີ່ມີມູນຮ່າງແປລກກວ່າກລອງໜີຕົ້ນເື່ອນ ຄື່ອ ຕ້າກລອງທີ່ກຳດ້ວຍໄມ້ຈົງຍາວປະມາດ 15 ທີ່ມ. ຕຽງກລາງຄອດ ມີຫັກຍາວປະມາດ 13 ທີ່ມ. ທີ່ປ່າຍຫັກມີເຊື້ອກຟູກລູກຕຸ້ມ ສໍາຫັນໄກວໂດຍພົລິກຂ້ອມື້ອກລັບໄປນາໃຫ້ສູກຕຸ້ມກະທນຫ້າກລອງຕັ້ງເປັນຈັງຫວະ ຫ້າກລອງຍາວປະມາດ 14 ທີ່ມ. ເຊີ່ມໃຊ້ກຳດ້ວຍໄມ້ ແຕ່ຄົງເປັນພຣະ

เสียงเบาและทำหน้าที่พิเศษอย่างจึงเลิกใช้เมื่อวันขึ้นไม้เดือนกุมภาพันธ์ในกรุงโรม ปัจจุบันใช้ในการขับไม้ในงานพระราชพิธี เช่น สมโภชห้างสำคัญท่านนั้น

16. กลองผู้ร้อง เป็นกลองสองหน้าขนาดใหญ่ ที่ใช้ในวงดนตรีตะวันตก จึงเรียกว่า กลองมะริคัน ชือที่จริง ๆ คือ กลองเบส (Bassdrum) รายละเอียดให้ศึกษาจากเรื่องเครื่องดนตรีตะวันตกในเล่มที่สอง นำมาใช้บรรเลงร่วมกับวงปีพาทย์ในการแสดงละครที่ต้องใช้เพลงอกรากษาผู้ร้อง เช่น เรื่องพระอภัยมณฑอนทึกถ่าวสึงอุศเรน เป็นต้น

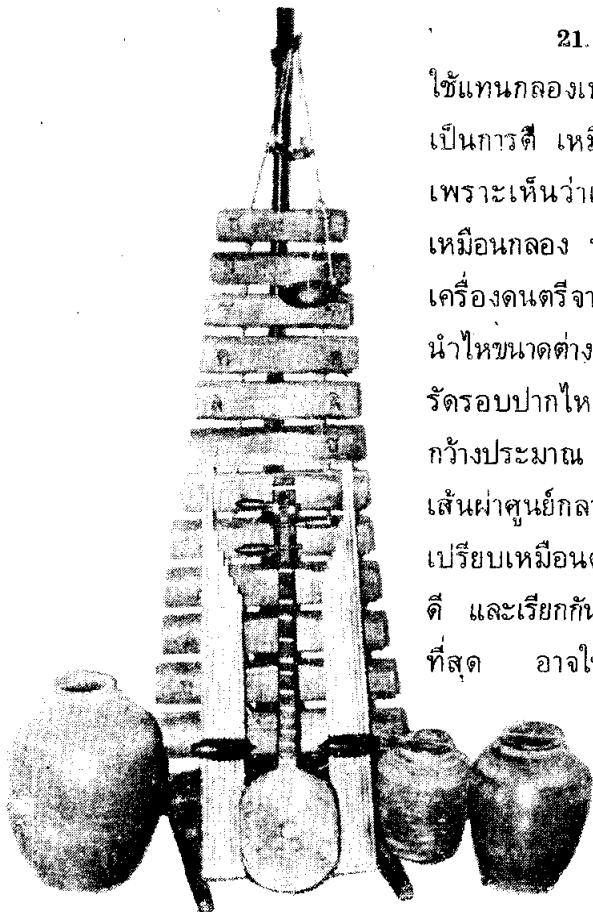
17. กลองสะบัดชัย (สมัตถชัย) เป็นกลองสองหน้า ตึงด้วยหมุด เป็นกลองชุดของภาคเหนือ ชุดหนึ่งมี 3 ลูก ลูกใหญ่ที่สุดมีหูระดับร้อยไม้ให้คนหาม ติด้วยไม้ท่อนหรือไม้ค้อน ลูกเล็ก 2 ลูก ขนาดเท่ากัน ผูกติดบนลูกใหญ่ช้ายาว ลูกเล็กติด้วยไม้ฝึกปลายคล้ายแส้ เรียก ไม้สะ บรรเลงกับซองโหม่ง ดัง แซะมง ทางเหนือใช้บรรเลงประกอบการรำลองเชิงการต่อสู้ และตีเพื่อความเป็นสิริมงคลในงานมงคลต่าง ๆ ใช้หน้าขบวนแห่ต่าง ๆ กลองชุดนี้ใช้ผู้ตีคนเดียว มีอชัยถือไม้สะ มือขวาถือไม้ค้อน ตีสับกันไป

ส่วนกลองสะบัดชัยลูกเดียวที่ติด้วยทำด้วยพลิกแพลง ตีลวดลายต่าง ๆ อาจารย์ยงยุทธ ธีรศิลป์ ให้ข้อคิดไว้ในเอกสารชุดเดิมว่า เป็นกลองสะบัดชัยที่เพิ่งเกิดขึ้นประมาณ 40 ปีนี้เอง

18. กลองตุ้ม คล้ายกลองหัด เป็นกลองพื้นเมืองของภาคอีสาน ใช้ตีนำในขบวนแห่ใช้หาม 2 คน คนหลังเป็นคนตี ติด้วยไม้ม้าหัมปลายไม้ตีหรือไม้ค้อน ใช้ตีบรรเลงร่วมกับกลองห่าง และฉบับตีขัดจังหวะ

19. กลองกันตรีม เป็นกลองพื้นเมืองของชาวอีสานใต้ โดยเฉพาะชาวสุรินทร์ เป็นกลองหน้าเดียวกับลักษณะชาติไทยแต่ยาวกว่า ใช้ในการบรรเลงดนตรีพื้นเมืองของชาวสุรินทร์ ที่เรียกว่า กันตรีม เลยเรียกชื่อว่า กลองกันตรีม นอกจากนี้ยังใช้นำกระบวนการแห่งงานมงคลร่วมกับ ป้ออ ซออู และซอตัว

20. กลองเสียง เป็นกลองพื้นเมืองของภาคอีสาน เรียกวันหลาวยื่อ เช่น กลองกิง หรือ กลองจั่ง เป็นกลองที่ใช้ไม้ท่อนเจาะเป็นโพรงให้เหลือเนื้อไม้หนาราว 5 ซม. หนังกลองไม่เท่ากันมีสายโยงเร่งเสียงและมีรูเล็ก ๆ ข้าง ๆ ไว้สำหรับกรอกน้ำ เพื่อใช้ปรับเสียงให้แหลมดังจัง ๆ ใช้ไม้หวย 2 อันตี ใช้ตีเร่งขันกันทางภาคอีสาน และใช้ประกอบจังหวะในการฟ้อนภูไทของชาวสกลนคร ร่วมกับ แคน พิน หม่อง ฉึง และกรับ

21. ไหสวารค์ เป็นเครื่องกำกับจังหวะที่ใช้แท่นกลองเบส และชิรีธิตึงให้เกิดเสียงแท่นที่จะเป็นการตี เมื่อชนิดอื่น ผู้เขียนจัดไว้ในประเภทนี้ เพราะเห็นว่าเป็นเครื่องกำกับจังหวะและให้เสียงเหมือนกลอง นับเป็นความคิดสร้างสรรค์ ในการสร้างเครื่องดนตรีจากวัสดุพื้นบ้านที่นำชมเชยยิ่ง คือ การนำไฟขันดาดต่าง ๆ มาขึ้นสาย โดยใช้สายยางแผ่นบาง ๆ รัดรอบปากไห เพื่อเป็นหลัก แล้วใช้ยางแผ่นขนาดกว้างประมาณ 0.5 ซม. หรือเล็กกว่า ปั้นໂヨงให้ตึงเป็นเส้นผ่าศูนย์กลางของปากไห เวลาเล่นใช้ตึง ตัวไหเปรียบเหมือนตัวกลอง ในนี้ใช้แท่นเสียงเบสได้อย่างดี และเรียกว่าไหสวารค์ นับเป็นกลองที่มีอายุน้อยที่สุด อาจใช้ไหสวารค์หลาย ๆ ในขันดาดต่าง ๆ กัน

ตั้งบนโครงเหล็กวางรอบตัวคนเล่น คนเล่นเข้าไปปืนตรงกลาง ดึงเป็นจังหวะ จะได้เสียงแท่นกลองชุดได้

22. กลองจีน มีหลายชนิด ส่วนมากเป็นกลองสองหน้า มักนำมาใช้บรรเลงประกอบเพลงออกภาษาจีน มักใช้ไม้ตีด้านบนด้านเดียว บางชนิดหน้ากลองไม่เท่ากัน มีรูปร่างคล้ายโลงปากกว้างใบเล็ก ๆ “บางชนิดมีรูปร่างคล้ายโlongใบเล็ก ๆ คือ ตรงกลางกลองป่องสูงประมาณ 12 นิ้ว หน้ากลองกว้างประมาณ 6 นิ้ว เสียงดังตือก ๆ ๆ จึงเรียก กลองตือก ใช้ประกอบเพลงจีนเช่นกัน” (คุณหญิงชิน ศิลปบรรเลง เพิ่มเติม)

23. กลองตึง เป็นกลองสองหน้า รูปร่างคล้ายกลองหัด แต่เล็กกว่า ใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์ร่วมกับกลองหัด หรือแท่นกลองหัด ปัจจุบันไม่มีวงได้ใช้ มักใช้กลองแยกคู่หนึ่งแท่น

24. กลองมังคละ (บังกะหละ) รูปร่างคล้ายตะโพน แต่ไม่ปะยางและไม่มีเทารอง เป็นกลอง 2 หน้า มีหน้ากว้างไม่เท่ากัน หน้าหนึ่งใหญ่ หน้าหนึ่งเล็ก ตัวกลองบางครั้งใช้ไม้ขุด หรือไม้ไผ่สาร

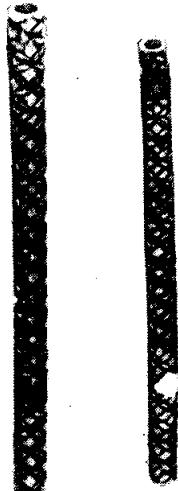
25. กลองมงครุ่น เหมือนกลองหัด แต่ใหญ่กว่า ใช้ประกอบการเล่น “มงครุ่น” ซึ่งเป็นการละเล่นที่มีคนตีกลอง 4 คน ตีกลองลูกเดียวพร้อมกัน ลับกับเสียงโนม่

ประเกทเกรื่องเป้า คือ เครื่องดูดเครื่องดูดที่เป้าให้บังเกิดเสียง ได้แก่ พวง
ขลุย ปี แคน แตร และสังข แต่ละชนิดยังแบ่งย่อยออกไป มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขลุย ถ้าพิจารณาปั่งร่างลักษณะของขลุยแล้ว น่าจะเป็นเครื่องดูดที่เก่าแก่ที่สุดชนิดหนึ่งจากหลักฐานที่พบขลุยในทิบศพกรรยาเจ้าเมืองไทยที่ริมฝั่งแม่น้ำห่วงโห มีหลักฐานจารึกศักราชไว้ไม่ต่ำกว่า 2,000 ปี²⁷ และงว่าสูญต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 2,000 ปีมาแล้ว

ขลุยเป็นเครื่องเป้าไม่มีลิ้นที่ทำจากไม้รากปั้งล่องยาน ๆ ด้านหน้าจะระบุเรียงกัน 7 รู สำหรับนิ้วปีกปิดเพื่อเปลี่ยนเสียง ขลุยไม่มีลิ้นแต่มี ดา ก ดา ก เป็นไนต่างหากอีกชั้นหนึ่ง เหลา ให้เป็นท่อนกลุ่ม ๆ ยาวประมาณ 2 นิ้ว ให้สอดลงไปอุดตอนปากของขลุย แล้วหากด้านหนึ่งของดา ก จะนิ้วซ่องสี่เหลี่ยมนี้เดิก ๆ ที่เรียกว่า “ปากนกแก้ว” ให้ลมส่วนหนึ่งผ่านอุอกทำให้ขลุยนี้เสียงดัง ลมอีกส่วนหนึ่งจะวิงทะลุลงไปปลายขลุยประกอบกันนี้ที่ปิดเปิดบังคับเสียงเกิดเป็นเสียงสูงตามที่ต้องการ²⁸

ขลุยที่ทำจากไม้รากปั้งบันมีราคาแพงขึ้น เพราะไม่รากชนิดที่ใช้ทำขลุยมีน้อยลง และต้องใช้เวลาในการแกะขลุย (การทำขลุย) มาก จึงหันมาใช้วัสดุต่าง ๆ โดยเฉพาะท่อพลาสติก เช่น ท่อเอสล่อน แล้วเจาะรูเข้า ทำได้รวดเร็วกว่า ขลุยสำหรับฝึกหัดในปัจจุบัน จึงเป็นขลุยจากห่อพลาสติกมากกว่า ถ้าได้ขลุยที่ทำจากไม้รากที่ได้ขนาดน้ำหนักและแห้งสนิท ประกอบกับดา ก ๆ แล้ว จะได้ขลุยที่มีเสียงไพเราะมาก ขลุยมีหลายชนิด คือ

1.1 ขลุยเพียงอ้อ เป็นขลุยที่มีเสียงปานกลาง มีขนาดกล่าง คือ ยาวประมาณ 45 ซม. กว้างประมาณ 4 ซม. ใช้ในวงเครื่องสาย วงໂໂ วงປีพาทย์ ไม่นรวม และวงປีพาทย์คึกคั่นบรรพ์ เป็นเครื่องดูดที่น่าส่งเสริมให้ฝึกหัดกันมาก ๆ เพราะราคาไม่แพง รูปปั่งร่างกระดั้ด นำติดตัวไปได้สะดวก เสียงไพเราะ ผู้สนใจจะฝึกได้ไม่ยากนัก

ขลุยเพียงอ้อ ขลุยหลิน

27 อุทิศ นาคสวัสดิ์, ทฤษฎีและปฏิบัติศิลป์ไทยภาค 2 คู่มือฝึกเครื่องสากไทย, (กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2521) ตอนที่ 4 หน้า 1

28 เล่มเดิม, ตอนที่ 4 หน้า 3

1.2 ขลุยหลีบ มีชื่อเดิมว่า ขลุยหลีบเพียงอ้อ ใช้เป็นคู่กับขลุยเพียงอ้อ มีขนาดเล็กและตื้นกว่าขลุยเพียงอ้อ ใช้มีรากขนาดเล็กปล้องตื้น ๆ เสียงจีงแหลมสูงกว่าขลุยเพียงอ้อ ใช้ในวงเครื่องสายวงโนรี วงปีพายไม่นาม เช่นเดียวกันแต่เป็นวงเครื่องคู่ หรือ เครื่องใหญ่

1.3 ขลุยอู้ เป็นขลุยขนาดใหญ่ที่สุด ต้องใช้มีรากลำใหญ่ปล้องยาวทำ ขลุยชนิดนี้จึงมีเสียงทุบต่ำมากและมีเสียงคล้ายหอย อู้ จึงเรียก ขลุยอู้ เดียวกันในวงเครื่องสายวงใหญ่ แต่เนื่องจากหอยลุยและคนเป้าได้ยากขึ้น จึงไม่นำมาผสานในระยะหลังนี้ จะพบบ้างในวงปีพายที่ศึกษาระพ์ ตั้งที่ ศจ.ดร.อุติศ นาคสวัสดิ์ กล่าวว่า “แต่เดิมในวงเครื่องสายวงใหญ่ มักจะใช้ขลุย 3 เลา คือ ขลุยหลีบเปาเสียงแหลม ขลุยเพียงอ้อเปาเสียงธรรมชาต และขลุยอู้เปาเสียงต่ำ แต่เดี๋วนี้ขลุยอู้หักจะหายไป คงเหลือแต่ขลุยเพียงอ้อกับขลุยหลีบท่านนั้น”²⁹⁾

1.4 ขลุยกรวด เป็นขลุยที่ไม่ค่อยรู้จักกัน เพราะไม่นำมาใช้ผสานวงทั่วไป เป็นขลุยที่มีเสียงสูงกว่าขลุยเพียงอ้อเสียงหนึ่ง ใช้ผสานวงเครื่องสายผสมที่นำเครื่องดนตรีต่างประเทศ เช่น ออร์แกน ไวโอลิน นาฬมเท่านั้น

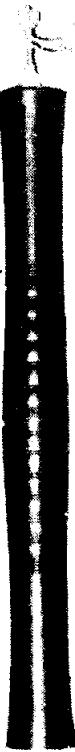
1.5 ขลุยหลีบกรวด เป็นขลุยที่ไม่นำมาใช้พร่ว่างหลายเช่นเดียวกัน เพราะเป็นขลุยที่มีระดับเสียงสูงและต้องใช้คู่กับขลุยกรวด ให้เป็นสูงต่ำประสานกัน

2. ปี ปีเป็นเครื่องเป้าที่มีลิ้น เป็นเครื่องดนตรีไทยโบราณอีกชนิดหนึ่ง อาจารย์ธนิต อัญโญธี³⁰⁾ ได้ให้ความเห็นว่า “ปีเห็นจะเป็นเครื่องดนตรีของไทยแท้ และเป็นเครื่องเป้าที่ชาวไทยเรารู้จักประดิษฐ์ขึ้นใช้มาแต่ก่อนเก่า เพราะวิธีเปาและลักษณะการเจาะรู ไม่เหมือนหรือซ้ำแบบกับเครื่องเป้าของชาติใด ๆ ”³⁰⁾ ปีจะกลวงตลอด ตอนบนเป็นช่องเล็กกว่าตอนปลาย ช่องบนสำหรับใส่ ก้าพวด ที่มีลิ้นเป็นผูกติดอยู่ ก้าพวดทำด้วยโลหะ ยาวประมาณ 5 ซม. เป็นท่อลมกลวงเสียงดีดกับตัวปี ตอนบนสุดของก้าพวดมีลิ้นปีที่ทำด้วยใบatalซ้อนกัน 4 ชั้น ผูกติดอยู่ เวลาเป่าต้องเป้าให้ลมแทรกผ่านลิ้นปีผ่านก้าพวดลงไปยังตัวปี ตัวปีเจาะรู 6 รู ให้น้ำเปิดปิดบังคับเสียงสูงต่ำตามต้องการ ปีมีหลายชนิด เช่น

ปีโนหัว

29) เล่มเดิม, ตอนที่ 4 หน้า 7

30) ธนิต อัญโญธี, เล่มเดิม, หน้า 58

ปืนอก

ปืนใน

2.1 ปืนอก เป็นปืนเล็กที่สุดในจำพวกปืนที่ทำด้วยไม้จิง ตัวปืนยาวประมาณ 31 ซม. และกว้างประมาณ 3.5 ซม. มีเสียงแหลมที่สุด ใช้ผสานงในวงปีพากย์เครื่องห้าอย่างเบา (ปีพากย์ชาตรี) ประกอบการแสดงละครโน้ตราชารี ใช้ในวงปีพากย์ไม้แข็ง เครื่องคู และเครื่องใหญ่

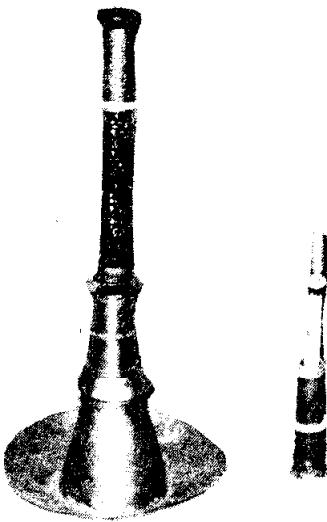
2.2 ปืนกลาง เป็นปืนขนาดกลาง ใหญ่กว่าปืนอก คือตัวปืนยาวประมาณ 37 ซม. และกว้างประมาณ 4 ซม. มีเสียงกลางอยู่ระหว่างปืนอกและปืนใน เป็นปืนที่ใช้ประกอบการเล่นหนังใหญ่

2.3 ปืนใน เป็นปืนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในจำพวกปืนที่ทำด้วยไม้จิง คือ ตัวปืนยาวประมาณ 42 ซม. กว้างประมาณ 4.5 ซม. มีเสียงต่ำที่สุดในจำพวกเดียวกัน ปืนในใช้ผสานงในวงปีพากย์ไม้แข็ง ประกอบการแสดงโขนละคร เป็นปืนที่เลียนเสียงบหรัองได้ชัดเจนที่สุด เช่น บทร้องจุยจาย บทร้องตอบนัวตาอิกในแพลงลาปีชนิดนี้ เพราะหลายเป็นที่รู้จักกันทั่วไป และใช้ผสานงมากที่สุด ทางอีสานใต้เรียกปีชนิดนี้ว่า ปืนไส ใช้ประกอบการเล่นกะโน้นติงตึ้ง หรือเริ่มอันเร เป็นต้น

2.4 ปื้ออ เป็นปืนเมืองของอีสาน โดยเฉพาะอีสานใต้มีการละเล่นหลัยชนิดที่ใช้ปื้ออบรรเลงประกอบ แต่ปื้อฉบับหานคนเปาได้ยาก ในบางแห่งจึงใช้ปืนแทน แต่เรียกว่าปีสไล ปื้ออเป็นเครื่องเปาโนราษของไทยอีกชนิดหนึ่ง เพราะเป็นวัสดุพื้นบ้านที่ทำขึ้นง่าย ๆ เป็นไม้รากปล้องเดียว ไม่มีข้อ มี 7 รู ลิ้นทำด้วยไม้อ้อเหลาให้บาง เสียงเข้าไปในตัวปี ใช้

ปื้ออ

เปาผสานงกับเครื่องดนตรีชนิดอื่น เช่น ชลุย ซออู้ กลอง กรับ ฉึ่ง ประกอบการละเล่นของชาวอีสานใต้เริ่มอันเร กันตรึม เป็นต้น ปื้ออมีอีกชื่อหนึ่งคือ ปีเครียง

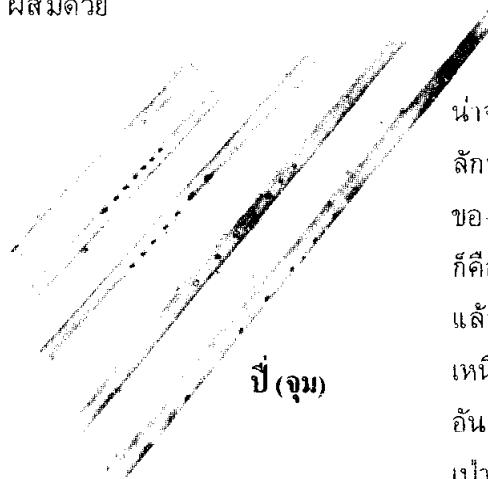

ปั๊มอยู่

ປ່ານ

นอกจากใช้ในกระบวนการแห่งพระบรมคพแล้ว ก็ใช้เมืองในวงศ์เครื่องสานปีชวา วงศ์ปักล่องมลายู วงศ์บัวลอย วงศ์พากย์นางทรงส์ และวงศ์ปักล่องเบก (ประกอบการซกมวย กระเบื้องระบบอง และรำกรีช)

ส่วนปีมอญนั้นเป็นปีขนาดใหญ่ที่สุด จึงมีเสียงหุ้ม ลึก ต่ำ เป็นปีของมอญ ใช้ใน
วงศ์พากย์มอญ หรือวงศ์พากย์ไทยเมื่อบรассลงเพลงมอญ เคยมีผู้นำมาบรรเลงในวงเครื่องสาย
ผสมด้วย

ปี (กุน)

2.5 ปีไน
2.6 ปีนอย
2.7 ปีขาว

ปีทั้ง 3 ชนิดนี้ มีรูปร่างลักษณะ
ใกล้เคียงกัน คือตัวปีทำเป็น 2 ห่อน ยอดออกจากก้น
ได้ ห่อนบนเรียกว่าค้ออยขยายออก เรียกว่า **เตาปี** ห่อน
ล่างบานปลายเป็น ลำโพงปี เวลาเป่าน้ำสามารถเข้าด้วย
กัน จะมีลักษณะเหมือนยอดกล้าโพงมีก้านเรียกว่า
ลำโพงและตัวปีเรียกว่าลักษณะจะรีบแหลมสูง ปีทั้ง 3 ชนิดนี้
ปีไนเล็กที่สุด เสียงแหลมที่สุดไม่ใช่สมวงบรรเลง
นอกจากราชใช้ในกระบวนแห่พระบรมศพหรือพระศพ
ร่วมกับกลองชนาะ และปีขาว

ส่วนปีชวาโตกว่าปีไลน เสียงต่ำกว่าปีไลน
แต่ก็ยังมีเสียงแหลมสูง เมื่อเทียบกับเครื่องเป่าชนิดอื่น

ล้วน ก็ใช้ผสมวงในวงเครื่องสายปีชชวา วงปีกลองมลายู
ปีกลองแขก (ประกอบการซกมวย กระปีกระบอง และ

2.8 นี่ (จุ่ม) เป็นปีที่เมืองภาคเหนือ ที่น่าจะเป็นเครื่องเบาๆที่เก่าแก่ที่สุด เพราะว่าสุดและลักษณะการประดิษฐ์ว่ายกกว่าแคน ดังข้อشنันนิษฐานของอาจารย์ปัญญา รุ่งเรือง ที่ว่า “ส่วนปีช้อ (ปีจุ่ม) ก็คือลูกแคนนี้เอง ใช้ลิ้นโลหะประกอบกับไม้ไผ่เข้าแล้วจะราบรื่นเพื่อบังคับเสียงอย่างปีที่ใช้กันอยู่ทางภาคเหนือเดี๋ยวนี้ ซึ่งมักบรรเลงกันเมื่อวัน โดยเป้าปีคันละกัน ใช้ปีที่มีขนาดต่าง ๆ กันวงละหลาอย่าง เลา เวลา เป้ากใช้ปากกอมตรงลิ้นโลหะให้ไม้ไผ่แนบสนิทกับปากแล้วใช้มือทั้งสองบังคับเสียงด้วยการอาวนิวอุดที่รูของปืนนั้น เช่นเดียวกับการเป่าขลุ่ยดังกล่าวแล้ว แคนนั้น

ทำได้ยากกว่าลุย จึงเชื่อว่า บลุยและปีซ้อ ต้องมีให้กันมาแล้วในยุค อ้ายลาวน่านเจ้า”³¹

ชาวภาคเหนือเรียกปีชนิดนี้ว่า ปี่ เฉย ๆ แต่เป็นปี่ที่ต้องเล่นรวมวงเพื่อให้เกิด การประสานเสียง จึงมักเรียกกันว่า วงปี่จุ่ม คำว่า “จุ่ม” หมายความถึง “ชุมนุม” หรือ “ชุด” ที่นิยมเล่นกันมืออยู่ 4 ขนาด คือ³²

1. ปี่แม่ (ปี่เก้า) มีเสียงทุ่มต่ำ เทียบได้กับเสียงเบส
2. ปีกลาง ขนาดเล็กกว่าปี่แม่ เสียงสูงขึ้นมาเทียบได้กับเสียงเทเนอร์
3. ปีก้อย ขนาดเล็กกว่าปีกลาง เสียงสูงกว่าปีกลางเทียบได้กับเสียงอัลโต

4. ปีตัด หรือ ปีเล็ก มีขนาดเล็กที่สุด มีเสียงสูงที่สุดเทียบได้กับเสียงโซปราโน pragti แล้ว ใช้งานปี่จุ่มเล่นประกอบการซอ (การขับร้องด้วยสำเนียงภาษาถิ่นเหนือ เป็นเรื่อง ราว) หรือบรรเลงเพลงพื้นเมืองล้านไม่มีการซอ ก็ได้ หรืออาจประสมวงเล่นกับวงสะล้อ ซึ่ง ก็ได้

2.9 ปีโนห์รา ใช้ประกอบการละเล่นภาคใต้ ที่เรียกว่า โนห์รา เป็นปี่ 2 ตอน มี ลำโพงคล้ายปีชวา แต่ใหญ่กว่าปีชวา ประดับประดาด้วยลูกปัดสีสวยงาม มีเชือดอย ส่วน มากมักใช้ปืนออก

2.10 แน เป็นปี่พื้นเมืองของภาคเหนือ มีลักษณะใกล้เคียงกับปี่ม้อญมาก มี 2 ขนาด ขนาดใหญ่เรียกว่า แนหลวง ขนาดเล็กเรียกว่า แนน้อย แนหลวงมีขนาดใกล้เคียงกับปี่ม้อญมาก อาจารย์ยังยุทธ ธีรศิลป์ สันนิษฐานว่า คงได้รับอิทธิพลจากพม่า เพราะ พม่าก็มีปี่อย่างเดียวกันนี้ แต่มี 3 ขนาด และเรียก แน เช่นเดียวกัน แนใช้ผสมวงกับวงกลองແدوا วงเต่งทิ้ง ฯลฯ

3. แคน และ โหนด เครื่องดนตรีทั้ง 2 ชนิดนี้ เป็นเครื่องเป่าพื้นเมืองของชาว อีสานเหนือ ที่ใช้มีชาขนาดต่าง ๆ กันเป็นลูกแคนและลูกโหนด ประกอบกันเข้าเป็นตัวแคน และโหนด แคนเป็นสัญลักษณ์ของภาคอีสาน เป็นเครื่องเป่ามีลิ้นโลหะ เสียงเกิดจากลมผ่าน ลิ้นโลหะไปตามลำไม้ที่เป็นลูกแคน การเป่าแคนต้องใช้ทั้งเปาลมเข้าและดูดลมออกด้วย จึง เป่ายากพอสมควร แคนมีหลายขนาด บางขนาดมีเสียงประสานอยู่ด้วย แคนมีหลายประเภท

31 บัญญา รุ่งเรือง, เล่มเดิม, หน้า 19

32 ยงยุทธ ธีรศิลป์, เอกสารชุดเดิม, หน้า 2-3

ตามจำนวนลูกแคน คือ ๓

แคน

3.1.1 แคนหก มีลูกแคน ๓ คู่ (๖ ลูก) เป็นแคนขนาดเล็กที่สุด สำหรับเด็กหรือผู้เริ่มฝึกหัดใช้เป้าเพลงง่าย ๆ เพราะเสียงไม่ครบรอบ

3.1.2 แคนเจ็ด มีลูกแคน ๗ คู่ (๱四 ลูก) เป็นแคนขนาดกลาง มีเสียงครบ ๗ เสียง ตามระบบสากล และมีระดับเสียงสูง ต่ำ ทั้ง ๗ เสียง หรือที่เรียกว่า คู่แปด คือ โด เร มี พา ซอ ล ลา ที (คู่แปด คือทุกเสียงซ่อนเสียงใด ก็จะมีทั้งเสียงโดยสูง และ ต่ำ ทุกเสียงมีคู่เสียงทั้งหมด)

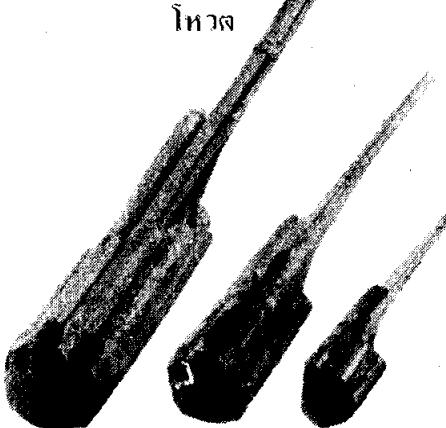
3.1.3 แคนแปด ใหญ่กว่าแคนเจ็ด มีลูกแคน ๘ คู่ (๑๖ ลูก) คือ โด เร มี พา ซอ ล ลา ที โถ เพิ่มคู่เสียงระดับสูงขึ้นไปให้เป็นเสียงประสาณในการเล่นเพลงพื้นเมือง

3.1.4 แคนเก้า มีลูกแคน ๙ คู่ (๑๘ ลูก) ใหญ่ที่สุด เวลาเป่าต้องใช้ลมมาก จึงไม่ค่อยมีคนนิยม ในเรื่องระดับเสียงของแคนเหมือนระบบเสียงดนตรีสากลนั้น เป็นเรื่องนำเสนอ นำที่จะได้ศึกษาอันต่อไปว่าพระองค์ไว้จริงเป็นเช่นนั้น ในขณะที่เสียงดนตรีไทยไม่มีขั้นคริ่งเสียง และเพลงพื้นเมืองอีสานใช้เสียงเพียง ๕ ขั้น คือ โด เร มี ซอ ล ลา ไม่มีเสียงพา และ ที อาจารย์วิรช บุษยกุล ได้ให้ข้อสันนิษฐานว่า

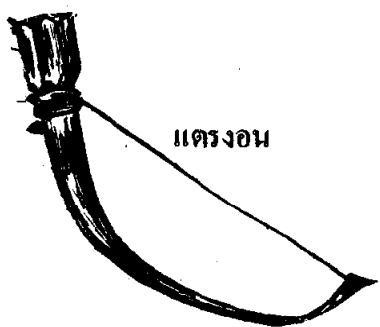
“ระดับเสียงของแคนเจ็ด หรือแปด หรือเก้า เรียงเป็นลำดับของบันไดเสียง Diatonic Major Scale (ไดอะโนนิค เมเจอร์ สเกล) ที่ไปตรงกับสากลนั้น คงเป็นเรื่องบังเอิญมากกว่าจะสันนิษฐานว่าแคนเอาตัวอย่างของสากล หรือ สากลเอาตัวอย่างแคน แต่ที่ที่น่าสังเกตคือ เสียงแคนระดับที่ ๓ ที่ ๔ และระดับที่ ๗ กับ ๑ ห่างกันคริ่งเสียง ในเมื่อระบบเสียงดนตรีไทย แบ่งระดับเสียงระหว่างขั้นต่าง ๆ ไว้เท่ากันหมด “ไม่เป็นคริ่ง หรือ เป็นเต็ม” หมายความว่า “ไม่มีขั้นตอนของแคน หรือของสากล”³³ แคนนอกจากบรรเลงเป็นวงแล้ว ก็ใช้บรรเลงประกอบการดำเนินการ (การขับร้อง) หรือใช้บรรเลงร่วมกับพิธี ป้องทาง ฯลฯ

³³ สิริวัฒน์ คำวันสา, อีสานปริทัศน์พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ กรุงสยามการพิมพ์, ๒๕๒๔), หน้า ๕๘-๕๙.

³⁴ วิรช บุษยกุล, เอกสารชุดเดิม, หน้า 7.4

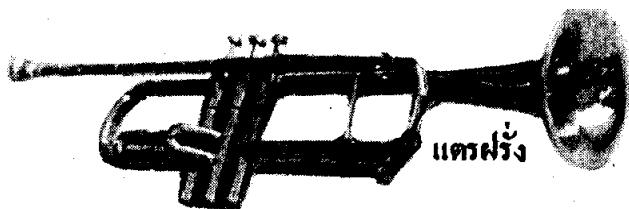

3.2 โขก มีรูป่างคล้ายบั้งไฟ มีหลา
ขนาด ทำด้วยไม้ชางขนาดต่าง ๆ กันประกอบกันเข้า
ใช้เป็นเครื่องเป่า เวลาเปาหมุนโขกดให้ลมผ่านไปตาม
ลูกโขดขนาดต่าง ๆ พร้อมกันไป เสียงจะออกมากไป
เรามาก เป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านของชาวอีสาน โดย
เฉพาะในจังหวัดสุรินทร์ ดังที่อาจารย์กมล เกตุสิริ
ได้เขียนไว้ในเรื่องประเพณีกำชาวดุรินทร์ว่า “โขด
เครื่องเป่าเป็นเพลงของเด็กเลี้ยงวัวเลี้ยงควายชา
สุรินทร์และบางจังหวัดใกล้เคียง เป็นเครื่องดนตรี
เด็กคำบรรพอย่างเดียวกับที่มีในกรีกโบราณที่เรียกว่า
Pan Pipe”³⁵

4. แตร เป็นเครื่องเป่าที่ทำด้วยโลหะ มี
2 ชนิด คือ

4.1 แตรงอน เป็นแตรที่ใช้ในพระราช
พิธีเกียรติยศเท่านั้น ทำด้วยโลหะชุบเงิน ตัวแตรทำเป็น
ท่อนเป่า และท่อนลำโพงสวมต่อกัน มีขนาดยาวรวม
กันประมาณ 50 ซม. ปากลำโพงกว้าง 7 ซม. ใช้
แตรงอนร่วมกับสังข์ และแตรผรั่ง

5. สังข์ เป็นเครื่องเป่าที่ใช้หอยทะเลเลชนิดหนึ่ง เจาะก้นหอยให้เป็นรูเป่า ใช้ปาก
เป่า ใช้ในพิธีพราหมณ์ที่รับจากอินเดีย ปัจจุบันใช้ในพระราชพิธีร่วมกับแตรงอน และแตร
ผรั่ง

³⁵ กมล เกตุสิริ, เล่มเดิม, หน้า 87.

ข้อสังเกตบางประการจากบทที่ 2

1. เครื่องดีดทุกชนิดจะมีแนว หรือ Fret ไว้เป็นร่องทางด้ายเปลี่ยนระหว่างตัวเสียง ใช้ติดด้วย กระ เข้า หรือหาระดูกดตัวว่า
2. เครื่องสายทุกชนิดจะต้องมีลูกบิคประจุแต่ละสาย เพื่อให้ชึ้นสายให้ตึงหรือหย่อนตามต้องการ
3. เครื่องดนตรีประเภทเดียวกัน ชนิดที่เล็กกว่า สั้นกว่า จะมีเสียงแหลมกว่า ชนิดที่ใหญ่กว่า ยาวกว่า จะมีเสียงทุมต่ำกว่า
4. เครื่องสายทั่ว ๆ ไป ได้สายตรงๆ หรือเวียนเกลียวหลักจะมีไว้เชื่อมต่อ ฯ ชนิดนี้ หรืออาจจะใช้วัสดุชนิดอื่น สำหรับหนูสายให้ตุงออกเสียง เรียกว่า หย่อง (Bridge)
5. ซอที่มีคันชักอยู่ติดกับตัวซอ คือ ซออู๊ ขณะ ซอตัวง
6. ซอที่มีคันชักอิสระแยกจากตัวซอ คือ ซอล้อ (ซอพื้นเมืองภาคเหนือ) ซอสามสาย และซอพื้นเมืองอีสาน
7. โดยสรุป เพลงประกอบด้วยจังหวะ และทำนอง ในเรื่องจังหวะมี จัง และกลองเป็นหลัก กลองทำหน้าที่คุ้มჯังหัวใจ ฉีดเป็นตู้ชักดูมีชีวิตชีวาอยู่ด้วย ในเรื่องทำนอง ผู้ร้องให้หายเป็นหลักหรือเป็นเนื้อเพลงให้เครื่องดนตรีซึ่งต่อเนื่อง เช่น รำนาดาเอก รำนาดาทุ่ม ผู้ร้องวงเล็ก ปี วลด นำเนื้อหลักนี้ไปแปรเป็นทำนองของเครื่องดนตรีที่ผู้คนเล่น เรียกว่า “ทาง” (ทำนอง) เป็นการรำนาดาเอก ทางที่ร้องวงเล็ก วลด
8. ผู้ร้องเป็นเครื่องดีดทุกชนิดใหญ่ อาจแบ่งกลุ่มตามงานได้ที่ต่อไป กำกับจังหวะในการบรรเลง เช่น ผู้ร้องใหม่ ดำเนินการทำนองเนื้อเพลง เช่น ผู้ร้องวงใหญ่ ผู้ร้องวงเล็ก กำกับจังหวะ และกึ่งดำเนินการทำนอง ภู่ ผู้ร้องภัย (ผู้ร้องใหญ่ หรือผู้ร้องชัย 7 ถูก)
9. ลูกผ่องจะมีตะกั่วผสมกับเข็มดึง ติดตรงปุ่มกลางตัวน้ำไป เพื่อตัววงเสียงได้ตีที่ จังควรเก็บผ่องในอุณหภูมิที่พอเหมาะสม มีฉะนั้นตะกั่วจะละลาย
10. รำนาดาเอก และ รำนาดาทุ่ม ก็ใช้ตะกั่วผสมและเข็มดึงติดหัวทั้งสองให้ถูกความน่าพอใจตัวกัน
11. สีดำที่ปรากฏอยู่ตรงกลางหน้ากากกลอง คือ ยางรัก เพื่อให้กรามรัก เป็นคูณยักษ์กลางของกากlong และเพื่อรักษาหัวนั้ง

12. การขึ้นหนังหน้ากลอง หรือ ขึ้นหน้ากลอง มี 3 ชนิดคือ

12.1 ครึ่งด้วยหมุด เช่น กลองชาตรี รำมนาโมหริ

12.2 ใช้สายหนังโยงเร่งเสียง (หนังรียด) เช่น ตะโพน ตะโพนเมญ. โภนชาตรี
กลองมลายู เปี๊ยง สองหน้า ตะโล้ดปีด บันเตาเวร ฯลฯ

12.3 ใช้ตันห่วยผ่าเหลาเป็นเส้นเล็ก เป็นสายโยงเร่งเสียง เช่น โภนหริ
รำมนาสำตัด ฯลฯ

17. กลองบางชนิดต้องติดข้าวสุกบดผสมปีกเข้า ถ่วงเสียงตรงใจกลอง ให้ได้เสียง
ตามต้องการ เช่น กลองหัด กลองชาตรี ตะโพน เปี๊ยง สองหน้า ตะโล้ดปีด กลองยาวย ฯลฯ
หมายเหตุ

คำว่า “กันชีร์” นั้นสันนิษฐานว่า จะเป็นภาษาเขมรสูง เพราะเป็นเครื่องดนตรีที่
ระบุไว้ (ตามเชิงอรรถที่ 23) ว่า เป็นลูกกระพรุน ผู้เขียนพยายามสอบถามจากพจนานุกรม 2 ฉบับ
แต่ไม่พบ “กันชีร์” พบทดentifier คำว่า กเน็ง (Knøng) หมายถึง กระดิ่ง หรือ กระดึง (a little bell)
จากพจนานุกรมเขมร (សុរិនទំរី)-ไทย-อังกฤษ โดยอาจารย์คณะนั้น จันทรพันธุ์ และชาติชาย
พรหมจักรินทร์ (โครงการวิชาภาษาไทย และ ภาษาพื้นเมืองถิ่นต่าง ๆ สถาบันภาษาจุฬา-
ลงกรณ์มหาวิทยาลัย) และพบคำว่า กណ្តឹង (កែនដើង) หมายถึง กระดิ่ง หรือกระดึง ซึ่งเป็น
คำเดียวกับ “กเน็ง” จากพจนานุกรมภาษาเขมร-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุมนาราชชน เล่ม 1 ก-ຕ
โดยท่านศาสตราจารย์ ดร.บรรจบ พันธุเมชา นอกจากนี้ยังพบคำว่า กនຫວត (កែនគាត)
หมายถึงลูกกระพรุนและมะหยม แต่ไม่พบ “กันชีร์” จะเป็นไปได้หรือไม่ว่า กនຫວត (កែនគាត)
ก็คือกันชีร์ ท่านผู้อ่านที่มีความรู้ในเรื่องนี้ กรุณาแจ้งให้ผู้เขียนทราบบ้าง ก็จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

บทสรุป

เครื่องดนตรีไทยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ตามภาริยาภารที่ทำให้เกิดเป็นสีของดนตรี ชนิดต่าง ๆ คือ ประเกต เดช สี ตี และเต่า

เครื่องดนตรีประเกตหรือตี ประกอบด้วยพิณชนิดต่าง ๆ คือ พินเน้าเต้า พินแพะ พินพื้นเมืองอีสาน ซึ่ง กระซิบ เป็นเชื้อและจ้องมอง (จีบน่อ, หัน)

เครื่องดนตรีประเกตสี ประกอบด้วยซอชชนิดต่าง ๆ คือ ซอล้อ ซอเขี้ยว ซอตัวง ซอสามชาย ซอพื้นเมืองอีสาน และซอหมอยู

เครื่องดนตรีประเกตเครื่องตี ขัตเป็นเครื่องดนตรีระบำแกะที่สุด เพราะมีทั้ง เครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องทำท่านอง เครื่องทำจังหวะหลักและจังหวะย่อย และทำด้วยวัสดุหลายชนิด จึงแบ่งย่อยออกไปเป็นเครื่องตีที่ทำด้วยไม้ เครื่องตีที่ทำด้วยโลหะ และ เครื่องตีที่ขึงด้วยหนัง .

เครื่องตีที่ทำด้วยไม้ ได้แก่ กีรระ โกร่ง กรับ (กรับคู่ กรับพวง กรับเสภา กรับพื้นเมืองอีสาน) อังกะลุง ระนาด (ระนาดเอก ระนาดหุ่ม) โปงลาง ขิก และขอ

เครื่องตีที่ทำด้วยโลหะ ได้แก่ ฉีง ฉาบ ระนาดเหล็กหรือระนาดทอง (ระนาดเอก เหล็ก ระนาดหุ่มเหล็ก) ฆ้องชนิดต่าง ๆ มหระทึก ชิง และกันเชร์

เครื่องตีที่ขึงด้วยหนัง ได้แก่ โนนเหรือทับ รำมะนา กลองยาง กลองยางคอดก Glas กลองกันโล่งหรือกลองห้าง ตะโพน กลองหัด กลองชาตรี กลองแขก กลองมลาย กลองชันตะ เป็นมาang สองหน้าและยังมีกลองพื้นเมืองอีก ๆ อีกไปจนถึงกลองบางชนิดที่ใช้ในพระราชพิธี

เครื่องดนตรีประเกตเครื่องเป่า ประกอบด้วย ขลุยชนิดต่าง ๆ ปีชชนิดต่าง ๆ แคน หวาน แตร และสังข์

การประเมินผลท้ายบท

คำสั่ง ให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องมาเพียงคำตอบเดียว จากคำถามต่อไปนี้

1. เพราะเหตุไรจึงมีผู้สนับสนุนชูฐานว่าสะล้อเป็นต้นกำเนิดของซื้อขาย
 1. จากบันทึกใบลานของอาณาจักรล้านนาไทย
 2. จากปรูปร่างที่เรียบง่ายไม่ถูกขัด格เสเมื่อนชอบบางชนิด
 3. จากการใช้เส้นลวดปิ้งสายแกนที่จะใช้เอ็นหรือไหม
 4. จากการที่เล่นกันแพร่หลายในภาคเหนือ
2. เครื่องส่ายของชาติใดที่มีค่ายกับของไทย
 1. จีน
 2. อินเดีย
 3. อินโด네เซีย
 4. ญี่ปุ่น
3. นอกจากไทยแล้วยังมีชาติใดที่มีชื่อสักขะเดียวกับชื่อสามชายของไทยใช้
 1. จีน
 2. อินโดเนเซีย
 3. มาเลเซีย
 4. อินเดีย
4. โคโตะของญี่ปุ่นเป็นเครื่องดนตรีประเภทเดียวกับเครื่องดนตรีไทยชนิดใด
 1. เปีຍะ
 2. กระจำปี
 3. ซีง
 4. ฉะเขี้
5. เครื่องดนตรีชนิดใดเป็นเครื่องดนตรีที่มีวิธีบรรเลงแตกต่างไปจากข้ออื่น ๆ
 1. ปีปะ
 2. ซีง
 3. ซอ
 4. พิณ
6. ข้อใดเป็นเครื่องดนตรีที่ไทยรับมาจากจีน
 1. แคน
 2. ซออู่
 3. ฉะเขี้
 4. ชิม
7. ถูกปิดเป็นส่วนประกอนของเครื่องดนตรีชนิดใด
 1. เครื่องสาย
 2. เครื่องเปาลมไม้
 3. เครื่องเปาโลหะ
 4. เครื่องกำกับจังหวะ
8. ซึ่งเครื่องดนตรีพื้นเมืองของภาคเหนือเปรียบได้กับเครื่องดนตรีข้อใด
 1. ชาร์พ
 2. กีต้าร์
 3. ไวโอลิน
 4. ดับเบิลเบส
9. ฉะเขี้เป็นเครื่องดนตรีที่นำมาแทนเครื่องดนตรีชนิดใดในวงໂหร
 1. ซีง
 2. เปีຍะ
 3. กระจำปี
 4. พิณนำเต้า

10. มีกjudgeพูดล้อบราเลงร่วมกับคนตระหนิดได้
 1. แคน
 2. ชีง
 3. ระนาด
 4. โปงลาง
11. ชอบสามชายมีรูปร่างคล้ายกับเครื่องดนตรีชนิดใด
 1. ซออินเดีย
 2. ซอจีน
 3. ซอມอยุ
 4. ซอชา
12. การเรียกชื่อเครื่องดนตรี เช่น ระนาดโซก และ ระนาดหุ่น คำว่า “เอก” และ “หุ่ม” เป็นคำที่หมายถึงข้อใด
 1. เสียงของระนาด
 2. ไม่ต้องระนาด
 3. รูปร่างของระนาด
 4. ผู้บรรยาย
13. เครื่องดนตรีข้อใดเป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงทุ่มตื้าที่สุด
 1. ฉิ่ง
 2. ชาบ
 3. หม่องคู่
 4. หม่องเหมpong
14. ผู้มองมองเบรียบเทียบได้ เช่นเดียวกับมือของชนิดใดในวงปีพากย์ไทย
 1. หม่องคู่
 2. หม่องเหมpong
 3. หม่องวง
 4. หม่องกระเต
15. เพราจะเหตุไรจะสืบเชื่อมโยงกันด้วย
 1. เพราจะพยายามทำด้วยโสหะ
 2. เพราจะให้โหลกขอเล็กกว่า
 3. เพราจะมีคันเชือกกลุ่มยกกับหัวจะสืบ
 4. เพราจะคันซักทำตัวยั่นหางม้า
16. เพราจะเหตุไรไม่ใช่เมืองมักถูกนำมามาใช้ประกอบเป็นเครื่องดนตรีในระยะแรก ๆ
 1. ทางจ่ายราชภัฏ
 2. แข็งแรงมีความทนทาน
 3. ทางจ่ายและมีเสียงໂປ່ງ กังวาน
 4. มีคุณภาพเหมาะสมกว่าไม้ชนิดอื่น
17. ความหมายโดยทั่วไปของคำว่า “ไม้แข็งแสลง” หมายถึงอะไร
 1. วิธีอ่อนน้อมถึก
 2. ไม่ที่ใช้ตีระนาดทุกชนิด
 3. กรรมพัฒนาปีพากย์
 4. ไม่ที่ใช้ตีระนาดออกและหม่องวง
18. ข้อใดเป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงอึกทึกที่สุด
 1. ระนาดเหล็ก หม่องคู่ ปีไน ซออู้
 2. ระนาด หม่องวง กลองหัต ชาบ
 3. ฉิ่ง อังกะลุง ขลุย ซอสามชาย
 4. จะเข้ม กระจับปี แคน ชาบ

19. ข้อใดเป็นการจัดเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า

1. แคน หัวด ขิม ตะโพน	2. ปี ขลุย โหน โปงลาง
3. สังข ขลุย แตร กรับ	4. แคน หัวด แตร สังข

20. ข้อใดเป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงเบาที่สุด

1. ซอ สังข กระจับปี บัณฑะวงศ์	2. กลองชาตี ฆ้องคู่ ฉิ่ง ฉับ
3. แคน ซอ ซึง ตะโล่ดໂປດ	4. ขลุย ซอ กระจับปี ระนาด
-

เฉลยคำตอบบทที่ 2

ข้อ 1. (2)	ข้อ 11. (4)
ข้อ 2. (1)	ข้อ 12. (1)
ข้อ 3. (2)	ข้อ 13. (4)
ข้อ 4. (4)	ข้อ 14. (3)
ข้อ 5. (3)	ข้อ 15. (1)
ข้อ 6. (4)	ข้อ 16. (3)
ข้อ 7. (1)	ข้อ 17. (4)
ข้อ 8. (2)	ข้อ 18. (2)
ข้อ 9. (3)	ข้อ 19. (4)
ข้อ 10. (2)	ข้อ 20. (1)

หมายเหตุ อ่านทบทวนเนื้อหาภาษาไทยในบท สำหรับค้ำถามข้อที่ท่านตอบผิดอีกครั้งหนึ่ง
